

SESSION ORDINAIRE 2022-2023

17 MAI 2023

**PARLEMENT DE LA RÉGION
DE BRUXELLES-CAPITALE**

**PROPOSITION D'ORDONNANCE
SPÉCIALE**

**instituant la consultation populaire
régionale**

(déposée par MM. John PITSEYS (FR), Juan BENJUMEA MORENO (NL), Ridouane CHAHID (FR), Mme Els ROCHETTE (NL) et M. Emmanuel DE BOCK (FR))

Développements

La participation politique dans notre démocratie

La participation politique n'est pas une idée neuve, au contraire. Remontant aux Grecs, c'est non seulement une des idées les plus anciennes de la pensée politique occidentale, mais aussi l'assise pratique et philosophique de la démocratie. La participation de tous est une condition primordiale de l'égalité politique. L'égalité politique est quant à elle le critère déterminant de légitimité de la participation démocratique. L'exigence démocratique exprime la conviction fondamentale que les hommes et les femmes appartiennent à une communauté humaine qui les constitue égaux, en dépit des inégalités de conditions.

C'est pourquoi la légitimité de l'État de droit repose avant tout sur la participation des citoyens et citoyennes, en particulier à travers le suffrage universel. Elle repose ensuite sur l'ensemble des processus institutionnels par lesquels l'action des représentants et représentantes du peuple produit les lois, les décrets et ordonnances ainsi que les conditions de leur effectivité. Elle se matérialise enfin à travers les services publics et les fonctions collectives dont l'action fonde la recherche de l'égalité des conditions.

*La participation politique comme remède à la méfiance
des institutions*

La notion de démocratie et la notion de représentation sont aujourd'hui régulièrement utilisées comme des synonymes.

GEWONE ZITTING 2022-2023

17 MEI 2023

**BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK PARLEMENT**

**VOORSTEL VAN BIJZONDERE
ORDONNANTIE**

**tot instelling van een gewestelijke
volksraadpleging**

(ingediend door de heren John PITSEYS (FR), Juan BENJUMEA MORENO (NL), Ridouane CHAHID (FR), mevrouw Els ROCHETTE (NL) en de heer Emmanuel DE BOCK (FR))

Toelichting

Politieke participatie in onze democratie

Politieke participatie is geen nieuw idee, integendeel. Het gaat terug tot de Grieken en is niet alleen een van de oudste ideeën van het Westerse politieke denken, maar ook de praktische en filosofische grondslag van de democratie. De deelname van iedereen is een essentiële voorwaarde voor politieke gelijkheid. Politieke gelijkheid is dan weer het doorslaggevende criterium voor de legitimiteit van democratische participatie. De democratische eis drukt de fundamentele overtuiging uit dat mannen en vrouwen deel uitmaken van een menselijke gemeenschap die hen gelijkstelt, ondanks de ongelijke omstandigheden.

Daarom berust de legitimiteit van de rechtsstaat in de eerste plaats op de participatie van de burgers, met name door middel van het algemeen kiesrecht. Voorts is zij gebaseerd op het geheel van institutionele processen waarmee het optreden van de volksvertegenwoordigers de wetten, decreten en ordonnances voortbrengt, evenals de voorwaarden voor hun doeltreffendheid. Tot slot krijgt zij gestalte via de openbare diensten en de collectieve functies waarvan het optreden het zoeken naar gelijke omstandigheden ondersteunt.

*Politieke participatie als remedie tegen het wantrouwen
jegens de instellingen*

De begrippen democratie en vertegenwoordiging worden vandaag de dag regelmatig als synoniemen gebruikt. Het

Le pouvoir de voter, d'être élu et de s'exprimer librement constitue, pour beaucoup de citoyens encore, les caractéristiques par excellence d'un régime démocratique. La représentation électorale permet a priori de mieux structurer et de simplifier les délibérations politiques. Elle tire sa légitimité démocratique de la volonté exprimée par les électeurs et électrices. Enfin, elle permet d'organiser l'alternance politique et de mettre sur pied un lieu intermédiaire entre le public au sens large et l'exercice exécutif du gouvernement.

À cet égard, c'est précisément parce que les citoyens ne sont pas directement associés à toutes les décisions prises par les autorités qu'ils ont le pouvoir de s'associer indépendamment de celles-ci au sein de la société civile. Dans ce cadre, les électeurs donnent leur assentiment à la formation du corps des représentants, sont libres de commenter et de critiquer l'action de ceux-ci, et peuvent mener librement leurs activités privées ou civiques. Si les représentants ne sont pas liés par leurs électeurs, le régime représentatif a pour fonction authentiquement démocratique de permettre la constitution d'une société politique autonome des lieux du pouvoir et donc mieux capable de contester ceux-ci.

Plus largement, l'élection n'est pas un simple acte de sélection comparable à celui qu'opère un consommateur lorsqu'il achète un produit. L'acte de voter s'inscrit dans un contexte institutionnel et culturel qui lui donne un sens collectif. L'instauration du suffrage universel au tournant du XXe siècle fut non seulement un formidable vecteur de contrôle du pouvoir politique, mais aussi un outil d'éducation citoyenne, amenant un nombre croissant de citoyens à prendre part à la vie publique, à se reconnaître mutuellement comme citoyens et à acquérir, en se fédérant, un pouvoir politique réel même lorsque le vote n'est pas obligatoire.

Les institutions démocratiques ont toutefois fait l'objet de nombreuses propositions de réformes, y compris dans notre région. Certaines, comme les règles anti-cumul, les incompatibilités ou les règles de prévention de conflits d'intérêts, visent à limiter l'accumulation du pouvoir politique ou son détournement à des fins privées. D'autres visent plutôt à nouer ou à renouer les liens entre l'espace public et le lieu du pouvoir politique proprement dit : on songe notamment au développement des procédures de pétition, à la consultation institutionnalisée de la société civile, à la création de bureaux de médiateurs publics, à la mise à disposition large et publique des documents de l'administration. D'autres encore entendent transformer les mécanismes de la représentation elle-même. Qu'il s'agisse de remettre en question les dynamiques de pouvoir endogènes à la représentation parlementaire classique ou de donner davantage de raisons aux citoyennes et aux citoyens de s'intéresser à la chose publique, l'instauration de mécanismes de tirage au sort agit ainsi le débat public depuis quelques années. Toutefois, les citoyens n'ont pas la possibilité d'exprimer directement leurs préférences concernant les grands enjeux régionaux.

recht om te stemmen, verkozen te worden en zich vrij te uiten, zijn voor veel burgers nog steeds de kenmerken bij uitstek van een democratisch stelsel. In principe maakt electorale vertegenwoordiging het mogelijk om de politieke beraadslagingen beter te structureren en te vereenvoudigen. Zij ontleent haar democratische legitimiteit aan de wens die de kiezers hebben geuit. Tot slot maakt zij het mogelijk om politieke afwisseling te organiseren en een tussenpositie tot stand te brengen tussen het publiek in ruime zin en de uitvoerende macht van de regering.

In dit opzicht is het net omdat burgers niet rechtstreeks betrokken zijn bij alle beslissingen die door de overheden worden genomen, ze zich onafhankelijk daarvan kunnen verenigen binnen de burgermaatschappij. Binnen dit kader stemmen kiezers in met de vorming van het orgaan van vertegenwoordigers, zijn ze vrij om commentaar en kritiek te leveren op het optreden van die vertegenwoordigers, en kunnen ze vrij hun privé- of burgeractiviteiten uitoefenen. Als de vertegenwoordigers niet gebonden zijn aan hun kiezers, dan is de democratische functie van het vertegenwoordigende stelsel het mogelijk maken van een politieke samenleving die autonoom is ten opzichte van de machtscentra en dus beter in staat is om ze in vraag te stellen.

Meer in het algemeen, is een verkiezing geen eenvoudige selectieve handeling, vergelijkbaar met de keuze die een consument maakt bij het kopen van een product. Het uitbrengen van een stem maakt deel uit van een institutionele en culturele context die er een collectieve betekenis aan geeft. De invoering van het algemeen kiesrecht aan het begin van de twintigste eeuw was niet alleen een uitstekend middel om de politieke macht te controleren, maar ook een instrument voor burgerschapsvorming, waardoor een groeiend aantal burgers ging deelnemen aan het openbare leven, elkaar als burgers ging erkennen en, door zich te verenigen, echte politieke macht kon verwerven, zelfs wanneer stemmen niet verplicht was.

Voor de democratische instellingen zijn echter talrijke hervormingsvoorstellen gedaan, ook in ons gewest. Sommige daarvan, zoals de anti-cumulatieregels, de onverenigbaarheden of de regels om belangenconflicten te voorkomen, zijn bedoeld om de opeenhoping van politieke macht of het misbruik ervan voor privédoeleinden te beperken. Andere zijn eerder gericht op het aangaan of weer aanhalen van banden tussen de publieke ruimte en de plaats van de politieke macht zelf: hiertoe behoren de ontwikkeling van petitieprocedures, de geïnstitutionaliseerde raadpleging van het maatschappelijke middenveld, de oprichting van openbare ombudsdiensten en het ruim en openbaar beschikbaar maken van bestuursdocumenten. Anderen willen de mechanismen van de vertegenwoordiging zelf veranderen. Of het nu gaat om het ter discussie stellen van de machtsdynamiek die eigen is aan de traditionele parlementaire vertegenwoordiging of om burgers meer redenen te geven om zich te interesseren voor openbare aangelegenheden, de invoering van lotingsmechanismen wakkert nu al enkele jaren het publieke debat aan. Burgers hebben echter niet de mogelijkheid om hun voorkeur rechtstreeks uit te spreken over belangrijke gewestelijke aangelegenheden.

Les éléments de participation en Région bruxelloise

En Région de Bruxelles-Capitale, il existe actuellement deux façons pour le citoyen de faire entendre sa voix au Parlement. Le droit de pétition existe déjà depuis un certain temps. Les commissions délibératives «mixtes» sont récentes puisqu'elles datent de décembre 2019.

Ainsi, l'extension et le renforcement récents du droit de pétition permettent à des citoyens d'avoir accès au parlement afin de soumettre un sujet à son agenda s'ils rassemblent les signatures de 1.000 Bruxellois. Le droit de pétition est utile pour faire valoir ses arguments après avoir cherché des soutiens. Toutefois, la discussion de la pétition ne mène ni à une vote ni à une délibération décisionnaire.

Les commissions délibératives mixtes sont également une innovation récente. À l'initiative de citoyens rassemblant 1.000 signatures ou du Parlement lui-même, ce dernier peut en effet créer une commission délibérative composée de 15 députés membres de la commission permanente qui traite la question et de 45 Bruxellois tirés au sort. Cette commission est chargée de débattre d'une question d'intérêt régional et de formuler des propositions politiques à cet égard. Au terme de ces débats, les participants votent sur ces propositions. La voix des citoyens est consultative, celle des députés est délibérative.

la VIe Réforme de l'État

Au cours de ces deux dernières décennies, la consultation populaire a fait l'objet d'une certaine consécration juridique et politique: la loi du 10 avril 1995 organise la consultation populaire communale, à laquelle s'est ajoutée depuis – mais elle ne concerne évidemment pas notre Région – la consultation populaire provinciale. Dans un second temps, le 12 mars 1999, le constituant lui-même a reconnu cette forme de participation du public aux niveaux communal et provincial par l'introduction d'un alinéa supplémentaire à l'article 41 de la Constitution.

L'accord institutionnel pour la sixième réforme de l'État du 11 octobre 2011 inclut la possibilité d'organiser des consultations populaires sur des matières d'intérêt régional. La déclaration de révision de la Constitution du 6 mai 2010 (*Moniteur belge*, 7 mai 2010) indiquait déjà qu'il y avait lieu de réviser le titre III de la Constitution, «en vue d'y insérer un article nouveau permettant aux régions d'instituer et d'organiser une consultation populaire dans les matières qui relèvent de leurs compétences». À cette fin et par analogie avec l'article 41, alinéa 5, de la Constitution, qui dispose que les matières d'intérêt communal ou provincial peuvent faire l'objet d'une consultation populaire dans la commune ou la province concernée, un article 39*bis* a été inséré dans la Constitution. Cette disposition prévoit qu'«À l'exclusion des matières relatives aux finances ou au budget ou des matières qui sont réglées à une majorité des deux tiers des suffrages exprimés, les matières exclusivement attribuées aux organes régionaux peuvent faire l'objet d'une consultation populaire dans la Région concernée. La règle visée à l'article 134 règle les modalités et l'organisation de

Elementen van participatie in het Brussels Gewest

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kunnen burgers op dit moment op twee manieren hun stem laten horen in het parlement. Het petitierecht bestaat al enige tijd. De 'gemengde' overlegcommissies zijn een recente ontwikkeling, die dateert van december 2019.

De recente uitbreiding en versterking van het petitierecht geeft burgers toegang tot het parlement om een onderwerp op de agenda te zetten als ze de handtekeningen van 1.000 Brusselaars verzamelen. Het petitierecht is nuttig om argumenten naar voren te brengen na het zoeken van steun. De bespreking van de petitie leidt echter niet tot een stemming, noch tot een beslissend overleg.

De gemengde overlegcommissies zijn eveneens een recente innovatie. Op initiatief van burgers die 1.000 handtekeningen verzamelen of van het parlement zelf, kan dit laatste immers een overlegcommissie oprichten die bestaat uit 15 parlementsleden die lid zijn van de vaste commissie die de aangelegenheid behandelt en 45 bij loting aangewezen Brusselaars. Deze commissie heeft de taak om te debatteren over een onderwerp van gewestelijk belang en om beleidsvoorstellen te formuleren in dit verband. Na afloop van deze debatten stemmen de deelnemers over deze voorstellen. De stem van de burgers is raadgevend, terwijl de stem van de parlementsleden beslissend is.

De zesde staatshervorming

In de afgelopen twee decennia heeft de volksraadpleging een zekere juridische en politieke bekrachtiging gekregen: de wet van 10 april 1995 regelt de gemeentelijke volksraadpleging, waaraan sindsdien – hoewel dit uiteraard geen betrekking heeft op ons gewest – de provinciale volksraadpleging is toegevoegd. Vervolgens heeft de grondwetgever zelf op 12 maart 1999 deze vorm van participatie van de bevolking op gemeentelijk en provinciaal niveau erkend door een extra lid toe te voegen aan artikel 41 van de Grondwet.

Het institutionele akkoord voor de zesde staatshervorming van 11 oktober 2011 voorziet in de mogelijkheid om volksraadplegingen te organiseren over aangelegenheden van gewestelijk belang. In de verklaring tot herziening van de Grondwet van 6 mei 2010 (*Belgisch Staatsblad*, 7 mei 2010) werd al aangegeven dat er reden bestaat tot herziening van titel III van de Grondwet, “om een nieuw artikel in te voegen dat de gewesten toelaat een volksraadpleging in te voeren en te organiseren in de aangelegenheden waarvoor zij bevoegd zijn”. Daartoe werd, naar analogie van artikel 41, vijfde lid, van de Grondwet, dat bepaalt dat over de aangelegenheden van gemeentelijk of provinciaal belang in de betrokken gemeente of provincie een volksraadpleging kan worden gehouden, een artikel 39*bis* in de Grondwet ingevoegd. Deze bepaling schrijft het volgende voor: “Met uitsluiting van de aangelegenheden die betrekking hebben op de financiën of op de begroting of de aangelegenheden die met een meerderheid van twee derde van de uitgebrachte stemmen worden geregeld, kan over de uitsluitend aan de

la consultation populaire et est adoptée à la majorité des deux tiers des suffrages exprimés, à la condition que la majorité des membres du Parlement concerné se trouve réunie. Une loi, adoptée à la majorité prévue à l'article 4, dernier alinéa, prévoit des conditions de majorité supplémentaires en ce qui concerne le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale.»

Dans ce cadre, le constituant a posé plusieurs balises à l'organisation de consultations populaires d'intérêt régional. Ainsi, classiquement, une consultation populaire ne peut avoir d'effet juridiquement contraignant, à l'inverse d'un référendum. De même, les matières qui peuvent faire l'objet d'une telle consultation doivent être limitées aux matières qui relèvent des compétences des Régions, dans le respect des droits de l'homme et des libertés fondamentales ainsi que dans le respect des obligations internationales et supranationales de la Belgique.

En revanche, il appartient à chaque Région de déterminer les conditions et la manière dont les consultations populaires régionales devront être organisées. C'est pour cette raison qu'il convient d'adopter une ordonnance spéciale appelée à régler de manière générale les modalités de l'organisation des consultations populaires, qu'il s'agisse notamment des conditions de participation (par exemple, l'âge et le quorum des participants à la consultation populaire), des modalités de l'initiative, de la formulation de la consultation, etc. Dans ce cadre, l'ordonnance doit donc être adoptée à la majorité spéciale. Eu égard au caractère fondamental, tant d'un point de vue institutionnel que politique, de l'organisation de consultations populaires pour la démocratie, et tenant compte de la grande marge d'appréciation laissée aux Régions pour décider et mettre en œuvre les modalités relatives aux consultations populaires régionales, le constituant a en effet estimé nécessaire que ces modalités soient adoptées à une majorité des deux tiers des suffrages exprimés, à la condition que la majorité des membres se trouve réunie. En outre, l'article 28, dernier alinéa, de la loi spéciale du 12 janvier 1989 relative aux Institutions bruxelloises exige que l'ordonnance organique obtienne une majorité absolue des suffrages dans chaque groupe linguistique.

La consultation populaire comme nouvel outil de participation

La présente proposition vise à permettre de tenir une consultation populaire régionale, à savoir un dispositif de participation qui permet aux citoyens de se prononcer directement sur une ou plusieurs questions qui leurs sont posées.

La consultation populaire peut être déclenchée de deux manières: à l'initiative des citoyens ou à l'initiative du Parlement bruxellois.

gewestelijke organen opgedragen aangelegenheden, in het betrokken gewest, een volksraadpleging worden gehouden. De in artikel 134 bedoelde regel bepaalt de nadere regels en de organisatie van de volksraadpleging, en wordt aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van het betrokken Parlement aanwezig is. Een wet, aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bedoelde meerderheid voorziet in bijkomende meerderheidsvereisten voor het Brussels Hoofdstedelijk Parlement.”

In dat verband heeft de grondwetgever een aantal nadere voorwaarden bepaald waaraan volksraadplegingen van gewestelijk belang moeten voldoen. Zo mag traditiegetrouw een volksraadpleging geen juridisch bindend effect hebben, in tegenstelling tot een referendum. Voorts worden ook de aangelegenheden die het voorwerp van een dergelijke volksraadpleging kunnen uitmaken, beperkt tot de aangelegenheden waarvoor de gewesten bevoegd zijn, met naleving van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden en met naleving van de internationale en supranationale verplichtingen van België.

Het is daarentegen aan elk gewest om te bepalen onder welke voorwaarden en op welke manier de gewestelijke volksraadplegingen moeten worden georganiseerd. Daarom moet werk worden gemaakt van een bijzondere ordonnantie waarin de voorwaarden inzake de organisatie van de volksraadplegingen in het algemeen worden vastgesteld, zoals de deelnemingsvoorwaarden (bijvoorbeeld de leeftijd en het vereiste aantal deelnemers aan de volksraadpleging), de nadere regels voor het initiatief, de formulering van de raadpleging enz. In dat verband moet de ordonnantie dus met een bijzondere meerderheid worden aangenomen. Gelet op het fundamentele karakter – zowel vanuit institutioneel als vanuit politiek oogpunt – van de organisatie van volksraadplegingen voor de democratie, en rekening houdende met de grote beoordelingsmarge die gegeven wordt aan de gewesten om te beslissen over de modaliteiten betreffende de volksraadplegingen en om deze modaliteiten uit te voeren, achtte de grondwetgever het noodzakelijk dat deze modaliteiten worden aangenomen met een meerderheid van twee derde van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat een meerderheid van de leden aanwezig is. Bovendien vereist artikel 28, laatste lid van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen dat de organieke ordonnantie een volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen behaalt in elke taalgroep.

Volksraadpleging als nieuw instrument voor participatie

Dit voorstel strekt ertoe het mogelijk te maken om een gewestelijke volksraadpleging te houden, d.w.z. een participatie-instrument dat burgers in staat stelt om rechtstreeks hun mening te geven over een of meer vragen die aan hen worden voorgelegd.

De volksraadpleging kan op twee manieren tot stand komen: op initiatief van burgers of op initiatief van het Brussels Parlement.

Après validation par le Parlement et examen formel de la Cour constitutionnelle, une Commission d'expert·e·s sera chargée de la rédaction d'une brochure d'information sur l'objet de cette consultation populaire.

À ces fins, ses travaux pourront être appuyés par les apports des comités respectivement chargés de promouvoir les différents points de vue en présence lors de la consultation populaire, les contributions sont paritairement réparties en deux camps.

À la différence du décret spécial adopté en Région wallonne, le présent texte entend toutefois tenir compte du fait qu'il est possible de s'opposer ou de se rallier à l'une des deux options proposées pour des raisons différentes voire opposées. Il n'est pas certain que les partisans d'une des deux options défendues soient en mesure de coexister au sein du même comité, et a fortiori de s'organiser collectivement pour ce qui concerne les aspects financiers de la campagne.

Dans cette perspective, le texte désigne comme «camp» l'ensemble des comités – à savoir le ou les comité(s) du «oui» d'une part, le ou les comité(s) du «non» d'autre part – faisant campagne pour la même réponse à la consultation populaire. C'est au sein de chaque «camp» que sont répartis les financements publics de la campagne. Et c'est aussi à partir de la consultation paritaire de chaque «camp» que la brochure d'information est rédigée.

Enfin, le résultat de la consultation populaire est transposé dans une résolution et soumis au vote du Parlement. De cette façon, le Parlement peut marquer son accord (ou désaccord) avec le vote des citoyens. Le Parlement adressera alors une lettre aux premiers signataires concernant le vote émis sur le résultat de la consultation populaire.

La consultation populaire est un outil complémentaire aux outils participatifs existants au sein de la Région bruxelloise

Là où le droit de pétition et les commissions délibératives consiste à faire entrer les citoyen·nes dans le Parlement, la consultation populaire vise à faire sortir la délibération politique de l'hémicycle. La consultation populaire vise à susciter un large débat au niveau régional, et à permettre l'expression directe des citoyens.

C'est en tenant cet objectif en vue que le présent texte prévoit que les initiatives de consultation doivent non seulement atteindre un certain nombre de signatures, mais aussi faire l'objet d'une répartition géographique minimale au niveau de la Région.

C'est aussi la raison pour laquelle il sera nécessaire de mettre en place une logistique favorisant l'inclusion de tous et de toutes dans le processus. La clarté de la question, l'accessibilité de la brochure d'information distribuée aux citoyens, la publicité du processus dans la presse et les

Na bekrachtiging door het parlement en formele behandeling door het Grondwettelijk Hof, zal een deskundigencommissie worden belast met het opstellen van een informatiebrochure over deze volksraadpleging.

Daartoe kan haar werk worden ondersteund door de bijdragen van de comités die respectievelijk verantwoordelijk zijn voor het promoten van de verschillende standpunten tijdens de volksraadpleging. De bijdragen zijn evenwichtig verdeeld over twee kampen.

In tegenstelling tot het bijzondere decreet dat in het Waals Gewest is goedgekeurd, wordt in de huidige tekst evenwel beoogd rekening te houden met de mogelijkheid om zich om verschillende of zelfs tegengestelde redenen tegen een van de twee voorgestelde opties te verzetten of zich erbij aan te sluiten. Het is niet zeker dat de voorstanders van een van de twee verdedigde opties samen in hetzelfde comité zullen kunnen zitten, laat staan zich collectief zullen kunnen organiseren met betrekking tot de financiële aspecten van de campagne.

Met dit in gedachten, wijst de tekst als een "kamp" alle comités aan d.w.z. enerzijds de "ja"-comités en anderzijds de "nee"-comités – die campagne voeren voor hetzelfde antwoord op het referendum. Het is binnen elk "kamp" dat de overheidsfinanciering voor de campagne wordt verdeeld. En het is ook op basis van de paritaire raadpleging van elk "kamp" dat de informatiebrochure wordt opgesteld.

Tot slot wordt het resultaat van de volksraadpleging omgezet in een resolutie en ter stemming voorgelegd aan het parlement. Op die manier kan het parlement instemmen (of niet instemmen) met de stem van de burgers. Het parlement stuurt dan een brief naar de eerste ondertekenaars over de uitgebrachte stem over het resultaat van de volksraadpleging.

De volksraadpleging is een instrument dat de bestaande participatie-instrumenten in het Brussels Gewest aanvult

Waar het petitierecht en de overlegcommissies de burgers naar het parlement brengen, gaat het er bij de volksraadpleging om het politieke overleg uit het halfroond weg te leiden. De volksraadpleging streeft ernaar om een ruim debat uit te lokken op gewestelijk niveau, en om burgers de kans te geven zich rechtstreeks uit te spreken.

Met dit doel voor ogen, bepaalt de huidige tekst dat de raadplegingsinitiatieven niet alleen een bepaald aantal handtekeningen moeten verzamelen, maar ook een minimale geografische spreiding over het gewest moet inhouden.

Dit is ook de reden waarom het nodig zal zijn om een logistiek op te zetten om ervoor te zorgen dat iedereen bij het proces betrokken wordt. De duidelijkheid van de vraag, de toegankelijkheid van de informatiebrochure die onder de burgers wordt verspreid, de ruchtbaarheid die in de pers en

médias audiovisuels, le soutien équitable des différents points de vue en présence sont des éléments déterminants à cet égard. Ils ne sont toutefois pas les seuls. La disponibilité des bureaux de vote, les conditions d'accès pour les personnes à mobilité réduite, ou encore d'assistance au vote sont aussi des critères importants : ils seront spécifiés dans l'ordonnance ordinaire organisant la tenue de la consultation populaire. Enfin, il va de soi que le succès de la consultation sera d'autant mieux assuré que les institutions publiques contribuent activement à informer la population de l'existence de la convocation et de la brochure d'information, et à encourager la population à participer à la consultation populaire.

À cet égard, il convient de souligner les articulations possibles entre la consultation populaire et les commissions délibératives. Les recommandations issues des commissions délibératives peuvent explicitement appeler à l'organisation d'une consultation populaire, à charge du Parlement bruxellois de mettre en œuvre cette recommandation. À rebours, le Parlement bruxellois peut soumettre à consultation populaire une proposition politique émise par une commission délibérative. Dans les deux cas, l'initiative parlementaire d'une consultation populaire aurait sans doute d'autant plus d'impact qu'elle émanerait d'un processus délibératif associant les citoyens aux délibérations parlementaires, et que les commissions délibératives peuvent apporter une contribution précieuse à la formulation des enjeux sujets à consultation.

Commentaire des articles

Article 1er

La présente proposition d'ordonnance spéciale instaurant la consultation populaire au niveau de la Région bruxelloise est prise en application de l'article 39*bis* de la Constitution. Elle s'inscrit dans le cadre des balises qui y sont contenues ainsi que dans le respect du contrôle juridictionnel organisé par l'article 142, alinéa 3, de la Constitution et par la loi spéciale du 6 janvier 2014 portant modification de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour constitutionnelle en vue de permettre l'organisation de consultations populaires régionales.

Article 2

L'initiative en vue de soumettre au Parlement de Bruxelles-Capitale l'organisation d'une consultation populaire appartient soit aux parlementaires, soit aux habitants de la Région de Bruxelles-Capitale.

En vue d'assurer une représentativité et une légitimité suffisantes ainsi que d'asseoir le caractère régional de la consultation, l'initiative doit être portée par un minimum de quinze mille habitants, étant entendu que neuf communes doivent recueillir dans chacune d'elles le soutien d'au moins neuf cent habitants.

de audiovisuele media aan het proces wordt gegeven en de billijke ondersteuning van de verschillende aanwezige standpunten zijn in dit opzicht doorslaggevende elementen. Het zijn echter niet de enige. De beschikbaarheid van de stembureaus, de toegangsvoorwaarden voor personen met beperkte mobiliteit en de hulp bij het stemmen zijn ook belangrijke criteria: zij zullen worden gespecificeerd in de gewone ordonnantie die het houden van de volksraadpleging regelt. Tot slot spreekt het voor zich dat het welslagen van de volksraadpleging des te meer verzekerd zal zijn als de openbare instellingen actief meewerken aan het informeren van de bevolking over het bestaan van de bijeenroeping en de informatiebrochure, en aan het aanmoedigen van de bevolking om deel te nemen aan de volksraadpleging.

In dit opzicht is het nuttig te wijzen op de mogelijke verbanden tussen de volksraadpleging en de overlegcommissies. De aanbevelingen van de overlegcommissies kunnen expliciet oproepen tot het organiseren van een volksraadpleging, waarbij het Brussels Parlement verantwoordelijk is voor de uitvoering van deze aanbeveling. Omgekeerd kan het Brussels Parlement een beleidsvoorstel van een overlegcommissie onderwerpen aan een volksraadpleging. In beide gevallen zou het parlementaire initiatief voor een volksraadpleging ongetwijfeld een grotere impact hebben, aangezien het zou voortkomen uit een overlegproces waarbij burgers betrokken worden bij de parlementaire beraadslagingen, en overlegcommissies een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan de formulering van de onderwerpen die aan raadpleging onderworpen worden.

Commentaar bij de artikelen

Artikel 1

Dit voorstel van bijzondere ordonnantie tot instelling van een volksraadpleging in het Brussels Gewest wordt gedaan met toepassing van artikel 39*bis* van de Grondwet. Het past binnen het kader van de daarin vervatte richtsnoeren, alsook binnen de eerbiediging van de controle van de rechterlijke macht, geregeld bij artikel 142, derde lid, van de Grondwet, en van de bijzondere wet van 6 januari 2014 tot wijziging van de wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, teneinde de organisatie van gewestelijke volksraadplegingen toe te staan.

Artikel 2

Het initiatief om de organisatie van een volksraadpleging voor te stellen aan het Brussels Hoofdstedelijk Parlement gaat uit van de parlementsleden of van de inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Om voldoende representativiteit en legitimiteit te waarborgen en het gewestelijke karakter van de volksraadpleging vast te stellen, moet het initiatief door minstens vijftienduizend inwoners worden gesteund, met dien verstande dat er in negen gemeenten elk minstens negenhonderd inwoners het initiatief moeten steunen.

Lorsque la demande émane des parlementaires, l'initiative doit être portée par au moins la majorité simple de ceux-ci.

Article 3

Cet article définit la notion d'habitant: être âgé d'au moins 16 ans et être inscrit ou mentionné au registre de la population d'une commune située sur le territoire de la Région de Bruxelles-Capitale. Cela signifie que les personnes d'origine étrangère et les plus jeunes peuvent prendre part à la consultation.

Article 4

Cet article expose les conditions et contraintes sous lesquelles la consultation populaire peut être organisée.

Conformément à l'article 39*bis* de la Constitution, la consultation populaire régionale ne peut porter que sur «des matières exclusivement attribuées aux organes régionaux».

Par ces mots, le Constituant a voulu interdire la tenue de consultation populaire sur des matières fédérales, communautaires, voire locales. Par conséquent, le Constituant a voulu exclure à l'évidence toute consultation populaire portant, même implicitement, sur la répartition des compétences. Les mots «matières exclusivement attribuées aux organes régionaux» doivent également être compris en ce sens que le résultat de la consultation populaire doit être exécutable au niveau régional. Il est dès lors exclu de tenir une consultation populaire sur un thème à propos duquel la Région ne peut pas donner suite elle-même, ou ne peut pas donner suite sans le concours d'une ou plusieurs autres entités fédérales ou fédérées. Tel est le cas, par exemple, d'une compétence régionale dont l'exercice nécessite l'accord ou l'avis conforme d'une autre entité fédérale ou fédérée; tel n'est pas le cas, par contre, des compétences régionales devant faire l'objet de simples procédures de concertation ou d'avis.

La disposition rappelle les matières exclues, conformément à l'article 39*bis* de la Constitution.

En complément à ces interdictions constitutionnelles, la disposition énonce, comme l'y autorise l'article 39*bis* précité, les matières qui sont exclues au niveau régional.

Ainsi, le Constituant a interdit la tenue de consultations populaires sur des matières liées aux finances et aux budgets. Par matières liées aux finances et au budget, il faut entendre les enjeux portant sur la fiscalité. Il a aussi exclu toute question qui doit être réglée par la majorité des deux tiers et une majorité absolue des suffrages dans chaque groupe linguistique du Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale. Sont par exemple exclues, les consultations

Wanneer het verzoek uitgaat van de parlementsleden, moet het initiatief gesteund worden door minstens een gewone meerderheid van hen.

Artikel 3

Dit artikel definieert het begrip inwoner: minstens 16 jaar oud zijn en ingeschreven of vermeld staan in het bevolkingsregister van een gemeente gelegen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit betekent dat personen van buitenlandse afkomst en jongeren kunnen deelnemen aan de raadpleging.

Artikel 4

Dit artikel omschrijft de voorwaarden en beperkingen waaronder de volksraadpleging mag worden georganiseerd.

Overeenkomstig artikel 39*bis* van de Grondwet, mag de gewestelijke volksraadpleging enkel betrekking hebben op “de uitsluitend aan de gewestelijke organen opgedragen aangelegenheden”.

Met die woorden wilde de grondwetgever verbieden dat er volksraadplegingen worden gehouden over federale, gemeenschaps- en zelfs lokale aangelegenheden. Bijgevolg heeft de grondwetgever duidelijk te kennen gegeven dat de volksraadplegingen die, zelfs impliciet, over de verdeling van de bevoegdheden gaan, worden uitgesloten. De woorden “de uitsluitend aan de gewestelijke organen opgedragen aangelegenheden” moeten eveneens worden begrepen in die zin dat de uitslag van de volksraadpleging moet kunnen worden uitgevoerd op gewestelijk niveau. Het is bijgevolg uitgesloten om een volksraadpleging te organiseren over een thema waaraan het Gewest zelf of zonder medewerking van een ander deelgebied of de federale overheid geen gevolg kan geven. Dat is bijvoorbeeld het geval voor een gewestelijke bevoegdheid waarvan de uitoefening het akkoord of het eensluidend advies van een ander deelgebied of de federale overheid vereisen; dat is daarentegen niet het geval voor de gewestelijke bevoegdheden die aan eenvoudige overleg- of adviesprocedures moeten worden onderworpen.

De bepaling brengt de uitgesloten aangelegenheden, overeenkomstig artikel 39*bis* van de Grondwet, in herinnering.

Ter aanvulling van die verbodsbepalingen vervat in de Grondwet, vermeldt de bepaling, zoals toegestaan bij het voornoemde artikel 39*bis*, de aangelegenheden die op gewestelijk vlak zijn uitgesloten.

De grondwetgever heeft aldus verboden dat er volksraadplegingen worden gehouden over aangelegenheden die te maken hebben met de financiën en de begrotingen. Onder financiën en begrotingen moeten de fiscale aangelegenheden worden verstaan. Hij heeft ook elke aangelegenheid uitgesloten die moet worden geregeld met een twee derde meerderheid en een volstrekte meerderheid van stemmen in elke taalgroep van het Brussels

populaires portant sur les modalités et l'organisation des consultations populaires, l'autonomie constitutive de la Région, etc.

De même, l'interdiction d'organiser une consultation populaire visant une personne en particulier constitue une exception assez classique en la matière, que les auteurs de la présente souhaitent ajouter aux exceptions constitutionnelles. Une telle interdiction existe déjà dans le décret spécial instituant la consultation populaire, ainsi que dans la législation applicable pour les consultations populaires locales en Région wallonne (article L1141-6 CDLD). Cette interdiction vise à protéger la vie privée.

De plus, il apparaît raisonnable de ne pas organiser de consultation populaire sur une thématique qui a déjà fait l'objet d'une délibération et d'un vote dans le cadre d'un texte législatif, qu'il soit d'initiative gouvernementale (projet d'ordonnance) ou parlementaire (proposition d'ordonnance), afin d'éviter une confusion ou un conflit de légitimités entre les citoyens et leur représentants.

Outre ces limitations matérielles, il est de plus interdit d'organiser une consultation populaire si la Cour constitutionnelle décide que celle-ci ne respecte pas l'une des normes dont elle assure le contrôle ou si la Cour n'est pas saisie ou encore tant qu'elle n'a pas statué.

Par ailleurs, la date d'organisation d'une consultation populaire est soumise aux conditions alternatives suivantes. Elle doit ainsi se tenir:

- Soit au moins six mois avant la date d'un scrutin fédéral, régional, ou communal;
- Soit de manière simultanée avec un scrutin régional, à supposer que ledit scrutin soit éloigné de six mois au moins du scrutin communal suivant, ou d'un scrutin fédéral ne coïncidant pas avec le régional.

La première de ces conditions permet d'éviter que la campagne et le résultat de la consultation populaire interfèrent indûment sur le scrutin régional ou communal. La seconde condition, outre les économies d'échelle qu'elle permet, incite à une plus grande participation à la consultation populaire. Cette pratique est courante dans un certain nombre de pays tels que les États-Unis d'Amérique ou la Suisse, qui regroupent de manière systématique plusieurs consultations ou scrutins. Dans ce cas, il convient toutefois que la consultation populaire n'interfère pas indûment avec un scrutin communal survenant peu après le scrutin régional, ou inversement.

De plus, l'article dispose également qu'une seule consultation peut être organisée sur un même sujet au cours d'une législature.

Enfin, une consultation ne peut être organisée qu'une fois par semestre. Cette périodicité vise à éviter de créer une surcharge politique auprès de la population, celle-ci risquant

Hoofdstedelijk Parlement. Dit sluit bijvoorbeeld volksraadplegingen uit over de nadere regels en de organisatie van de volksraadplegingen, de constitutieve autonomie van het gewest enz.

Het verbod om een volksraadpleging te organiseren over een persoon in het bijzonder is tevens een vrij klassieke uitzondering op dat vlak, die de indieners van het voorstel wensen toe te voegen aan de bij de Grondwet bepaalde uitzonderingen. Een dergelijk verbod bestaat al in het bijzondere decreet tot instelling van de volksraadpleging, evenals in de wetgeving die van toepassing is op de lokale volksraadplegingen in het Waals Gewest (artikel L1141-6 CDLD). Dit verbod dient ter bescherming van de privacy.

Bovendien lijkt het redelijk om geen volksraadpleging te organiseren over een thema waarover al is gesproken en gestemd in het kader van een wetgevende tekst, ongeacht of het initiatief uitgaat van de regering (ontwerp van ordonnantie) of van het parlement (voorstel van ordonnantie), om verwarring of een conflict van legitimiteit tussen burgers en hun vertegenwoordigers te voorkomen.

Naast deze materiële beperkingen, is het ook verboden om een volksraadpleging te organiseren indien het Grondwettelijk Hof beslist dat de volksraadpleging een van de normen waarop het Hof toeziet niet in acht neemt of zolang dit niet aan het Hof is voorgelegd of het Hof geen uitspraak heeft gedaan.

Voorts is de datum waarop een volksraadpleging wordt gehouden onderworpen aan de volgende alternatieve voorwaarden. De volksraadpleging moet plaatsvinden:

- ofwel ten minste zes maanden voor de datum van een federale, gewestelijke of gemeentelijke verkiezing;
- ofwel gelijktijdig met een gewestelijke verkiezing, gesteld dat deze verkiezing ten minste zes maanden verwijderd is van de eerstvolgende gemeentelijke verkiezing, of van een federale verkiezing die niet samenvalt met de gewestelijke verkiezing.

De eerste van deze voorwaarden zorgt ervoor dat de campagne en de uitslag van de volksraadpleging niet ten onrechte interfereren met de gewestelijke of gemeentelijke verkiezingen. De tweede voorwaarde moedigt, naast de schaalvoordelen die zij mogelijk maakt, een grotere deelname aan de volksraadpleging aan. Deze praktijk is gangbaar in een aantal landen zoals de Verenigde Staten van Amerika of in Zwitserland, die systematisch meerdere volksraadplegingen of stemmingen combineren. In dit geval is het echter belangrijk dat de volksraadpleging niet ten onrechte interfereert met een gemeentelijke verkiezing die kort na de gewestelijke verkiezing plaatsvindt, of andersom.

Bovendien bepaalt het artikel eveneens dat er tijdens een zittingsperiode slechts een enkele volksraadpleging over eenzelfde onderwerp mag worden georganiseerd.

Tot slot mag er slechts één keer per semester een volksraadpleging worden georganiseerd. Die periodiciteit strekt ertoe te vermijden dat er een politieke overbelasting

d'être amenée à se prononcer à une trop grande fréquence sur des consultations, avec tout que cela implique: documentation, débats, votes... etc. Elle poursuit également l'objectif de préparer chaque consultation avec sérieux et application.

Article 5

Cet article indique les mentions et conditions auxquelles la demande de consultation populaire doit souscrire.

Il traite des conditions de recevabilité de la demande, - que l'initiative soit prises par des habitants ou par le Parlement - en énonçant la forme sous laquelle elle doit être introduite, les mentions devant figurer sur celle-ci, le formulaire à utiliser et les éléments et/ou documents utiles à l'explication de la demande qui doivent y être joints. Il renvoie, à cet égard, à l'article 196 du Code pénal, lequel interdit le faux et l'usage de faux en écriture.

Aux fins de permettre à la Cour constitutionnelle d'exercer le contrôle préalable, tel que visé par l'article 142, alinéa 3, de la Constitution et par la loi spéciale du 6 janvier 2014 précitée, la demande de consultation populaire doit comporter la ou les questions qui font l'objet de la consultation populaire ainsi qu'un argumentaire à l'appui de l'identification de la compétence régionale à laquelle la consultation populaire se rattache.

Cet article prévoit également que, lorsque la demande émane de la population, elle identifie et précise clairement ceux qui, parmi les signataires, sont les porteurs de l'initiative. Cette identification doit notamment faciliter leur audition. Elle est par ailleurs nécessaire au regard de la faculté que permet le texte d'abandonner la qualité de signataire de la demande de consultation populaire.

De même, dans le cadre de la procédure préalable devant la Cour constitutionnelle, il convient que la demande identifie leurs représentants en vue des échanges de mémoires prévus aux nouveaux articles 118ter et 118^{quater} de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour constitutionnelle.

Article 6

Il revient au Parlement d'examiner la demande tendant à l'organisation d'une consultation populaire et ce, qu'elle soit d'initiative populaire, ou parlementaire.

Le Parlement, avec l'aide du Greffier, est chargé de la mission de contrôle de la validité des signatures. Ce contrôle se clôt dès que le seuil requis est valablement atteint.

ontstaat bij de bevolking, die mogelijk te vaak wordt gevraagd om zich uit te spreken bij raadplegingen, met alles wat daarbij komt kijken: documentatie, debatten, stemmingen enz. Het doel is tevens om elke volksraadpleging terdege en met toewijding voor te bereiden.

Artikel 5

Dit artikel beschrijft de vermeldingen en voorwaarden waaraan het verzoek tot volksraadpleging moet voldoen.

Het behandelt de voorwaarden voor de ontvankelijkheid van het verzoek - ongeacht of het initiatief uitgaat van inwoners of van het parlement - en vermeldt de vorm waarin het verzoek moet worden ingediend, de verplichte vermeldingen, het te gebruiken formulier en de elementen en/of documenten die nuttige toelichtingen over het verzoek verstrekken en die bij het verzoek moeten worden gevoegd. Het artikel verwijst in dat verband naar artikel 196 van het Strafwetboek, dat valsheid in geschrifte verbiedt.

Om het Grondwettelijk Hof in staat te stellen de voorafgaande controle uit te oefenen, zoals bepaald bij artikel 142, derde lid van de Grondwet en bij de voornoemde bijzondere wet van 6 januari 2014, moet het verzoek tot volksraadpleging de vraag of vragen bevatten waarover de volksraadpleging wordt gehouden, alsook argumenten op basis waarvan de gewestelijke bevoegdheid waarmee de volksraadpleging verband houdt, kan worden vastgesteld.

Het artikel bepaalt eveneens dat, wanneer het verzoek uitgaat van de bevolking, het duidelijk moet preciseren welke ondertekenaars het initiatief hebben genomen. Deze identificatie moet het gemakkelijker maken om hen te horen. Zij is tevens noodzakelijk met het oog op de mogelijkheid die de tekst biedt om afstand te doen van de hoedanigheid van ondertekenaar van het verzoek tot volksraadpleging.

In het kader van de voorafgaande procedure voor het Grondwettelijk Hof, dient het verzoek de vertegenwoordigers te vermelden, met het oog op de uitwisseling van memories, zoals bepaald in de nieuwe artikelen 118ter en 118^{quater} van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof

Artikel 6

Het is aan het parlement om het verzoek tot organisatie van een volksraadpleging te onderzoeken, ongeacht of het initiatief uitgaat van de bevolking of van het parlement.

Het parlement, bijgestaan door de griffier, wordt belast met de controle op de geldigheid van de handtekeningen. Die controle wordt afgesloten zodra de vereiste drempel op geldige wijze is bereikt.

Article 7

Cet article établit que la décision d'organiser une consultation de la population ainsi que le choix des questions posées appartient au Parlement, à la majorité des suffrages. Toutefois, lorsque la demande émane d'habitants, le Parlement ne peut la rejeter que dans la mesure où elle ne satisfèrait pas aux conditions prévues aux articles 2 à 5.

Cette décision intervient dans les 60 jours de la demande de consultation populaire visée à l'article 4, tenant compte du fait que les délais sont suspendus durant les vacances parlementaires.

L'approbation ou le refus de la demande de consultation populaire par le Parlement intervient avant la procédure de contrôle préalable de la Cour constitutionnelle de manière à ce que cette dernière soit saisie utilement d'un dossier de demande finalisé et soutenu démocratiquement.

Il va de soi que la décision du Parlement en faveur de la tenue de la consultation populaire ne peut être mise en œuvre tant que la Cour constitutionnelle n'a pas statué favorablement sur la demande.

La décision du Parlement doit être motivée en la forme et quant au fond.

Toute modification apportée par le Parlement dans le libellé de la ou des questions doit également être motivée. La décision de refus ou d'approbation de la demande de consultation populaire par le Parlement est publiée au *Moniteur belge*. L'avis au *Moniteur belge* relatif à une décision d'approbation de la demande de consultation populaire mentionne obligatoirement que celle-ci doit encore faire l'objet de la procédure de contrôle de la Cour constitutionnelle.

Dans une optique de transparence et d'interaction avec les auteurs de l'initiative, le Parlement donne les raisons qui l'ont mené à approuver ou non la demande de consultation populaire, ainsi que celles qui l'auraient mené à modifier le libellé de la ou des questions. Concernant ce dernier aspect, le Parlement est assisté par une Commission d'experts.

Dans le cadre de son appréciation, le Parlement peut tenir des auditions notamment avec les personnes qui prennent l'initiative de la demande ou toute autre personne, expert, association, organisme, etc, qu'il juge utile de consulter.

Article 8

L'article offre aux personnes qui prennent l'initiative de la demande la possibilité de retirer leur qualité d'auteurs originaires de l'initiative dans l'éventualité où ils ne peuvent adhérer aux modifications apportées à leur demande de consultation ou au libellé des questions proposées initialement.

Artikel 7

Dit artikel bepaalt dat de beslissing om een volksraadpleging te organiseren en de keuze van de te stellen vragen aan het parlement toekomt, bij meerderheid van de stemmen. Wanneer het verzoek echter uitgaat van inwoners, kan het parlement het alleen verwerpen voor zover het niet zou voldoen aan de voorwaarden van artikelen 2 tot 5.

Die beslissing wordt genomen binnen 60 dagen na het in artikel 4 bedoelde verzoek tot volksraadpleging, rekening houdend met het feit dat de termijnen worden opgeschort tijdens het parlementaire reces.

Het verzoek tot volksraadpleging wordt goedgekeurd of geweigerd door het parlement vóór de voorafgaande controleprocedure door het Grondwettelijk Hof, zodat een afgerond en democratisch gesteund dossier aan dat Hof wordt voorgelegd.

Het spreekt voor zich dat de beslissing van het parlement om een volksraadpleging te houden niet kan worden uitgevoerd zolang het Grondwettelijk Hof zich niet gunstig heeft uitgesproken over het verzoek.

De beslissing van het parlement moet zowel formeel als inhoudelijk worden gemotiveerd.

Elke wijziging die het parlement aanbrengt in de formulering van de vraag of vragen moet ook worden gemotiveerd. De beslissing van het parlement om het verzoek tot volksraadpleging te weigeren of goed te keuren, wordt gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad*. De aankondiging in het *Belgisch Staatsblad* betreffende een beslissing om het verzoek tot volksraadpleging goed te keuren, moet vermelden dat het nog ter controle moet worden voorgelegd aan het Grondwettelijk Hof.

Met het oog op transparantie en op interactie met de initiatiefnemers, geeft het parlement de redenen op die het ertoe hebben gebracht het verzoek tot volksraadpleging al dan niet goed te keuren, alsook de redenen die het ertoe zouden hebben gebracht de formulering van de vraag of de vragen te wijzigen. Voor dit laatste aspect wordt het parlement bijgestaan door een deskundigencommissie.

Het parlement kan, bij zijn beoordeling, hoorzittingen houden met onder meer de personen die het initiatief nemen tot het verzoek of enige andere persoon, deskundige, vereniging, instelling enz. die het nuttig vindt te raadplegen.

Artikel 8

Het artikel biedt de personen die het initiatief nemen tot het verzoek de mogelijkheid om afstand te doen van hun hoedanigheid van oorspronkelijke initiatiefnemers ingeval zij niet kunnen instemmen met de wijzigingen die werden aangebracht in hun verzoek tot raadpleging of in de formulering van de oorspronkelijk voorgestelde vragen.

Il propose aussi que le Parlement puisse vérifier les conditions prévues à l'article 4 lorsque la consultation atteint 10 % du nombre total des signatures requises à l'article 2, § 1er. Cet alinéa a pour but qu'une demande puisse être modifiée et validée grâce à un envoi anticipé au Parlement.

Article 9

Cette disposition organise la saisine par le Président du Parlement de la Cour constitutionnelle en vue de la procédure de contrôle des consultations populaires, organisée par les articles 30ter et suivants de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour constitutionnelle. Elle précise également les modalités de publicité de la décision du Parlement.

Article 10

Une fois que la Cour constitutionnelle a statué favorablement sur la demande de consultation populaire, le Parlement de Bruxelles-Capitale publie au *Moniteur belge* les informations relatives à la consultation populaire, en précisant au minimum le ou les sujets abordés, la ou les questions posées et les propositions de réponses, ainsi que la date à laquelle se tiendra la consultation populaire, qui aura été arrêtée à la suite d'une concertation avec le Gouvernement.

Par ailleurs, dans la mesure où il est nécessaire d'avertir l'ensemble de la population de la tenue prochaine d'une consultation populaire, la proposition d'ordonnance spéciale prévoit une publicité minimale, via les principaux médias (sites internet, réseaux sociaux, presse écrite et communication radio et télévisuelle sur les chaînes de service public), ce qui suppose l'achat d'espaces publicitaires. Cette disposition précise ce qui doit obligatoirement se trouver sur la lettre de convocation.

La publicité prévue par l'ordonnance devra être assurée dans un délai favorisant la meilleure délibération possible de la question posée. Une diffusion exclusivement cantonnée au premiers ou aux derniers jours de la délibération nuira à la qualité de celle-ci.

La consultation populaire a lieu au plus tôt 60 jours et au plus tard 120 jours après la publication des informations relatives à la consultation populaire au *Moniteur belge*. C'est en effet la date de la publication au *Moniteur belge* qui marque le point de départ du délai au cours duquel la consultation populaire doit être organisée.

Article 11

Cette disposition précise le contenu et les conditions d'envoi de la brochure d'information envoyée aux votants. Cette brochure comprendra une information générale sur les

Het stelt ook voor dat het parlement de voorwaarden van artikel 4 kan controleren wanneer de raadpleging 10% van het totale aantal handtekeningen bereikt dat krachtens artikel 2, § 1, vereist is. Dit lid heeft tot doel dat een verzoek kan worden gewijzigd en gevalideerd door het van tevoren aan het parlement toe te zenden.

Artikel 9

Deze bepaling regelt het aanhangig maken door de voorzitter van het parlement bij het Grondwettelijk Hof met het oog op de controleprocedure inzake de volksraadplegingen, die geregeld wordt door artikelen 30ter en volgende van de bijzondere wet van 6 januari 1989 betreffende het Grondwettelijk Hof. Tevens worden daarin de nadere regels bepaald inzake de bekendmaking van de beslissing van het parlement.

Artikel 10

Zodra het Grondwettelijk Hof zich gunstig heeft uitgesproken over het verzoek tot volksraadpleging, maakt het Brussels Hoofdstedelijk Parlement in het *Belgisch Staatsblad* de inlichtingen bekend betreffende de volksraadpleging, waarbij ten minste het onderwerp of de onderwerpen worden gepreciseerd, alsook de vraag of de vragen die worden gesteld en de voorstellen tot antwoorden, alsook de datum waarop de volksraadpleging zal plaatsvinden, die wordt vastgesteld na overleg met de regering.

Daarnaast, en voor zover het nodig is de gehele bevolking op de hoogte te brengen van de komende organisatie van een volksraadpleging, voorziet het voorstel van bijzondere ordonnantie in een minimale bekendmaking, via de voornaamste media (websites, sociale netwerken, geschreven pers en radio- en televisiecommunicatie op de openbare zenders), wat de aankoop van advertentieruimte vereist. Deze bepaling specificceert wat er verplicht in de oproepingsbrief moet staan.

De in de ordonnantie beoogde bekendmaking moet plaatsvinden binnen een tijdsbestek dat een optimale beraadslaging over de gestelde vraag mogelijk maakt. Een verspreiding die uitsluitend beperkt blijft tot de eerste of de laatste dagen van de beraadslaging, zal ten koste gaan van de kwaliteit ervan.

De volksraadpleging vindt plaats ten vroegste 60 dagen en ten laatste 120 dagen na de bekendmaking van de inlichtingen betreffende de volksraadpleging in het *Belgisch Staatsblad*. De datum van de bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad* is immers het aanvangspunt van de termijn waarbinnen de volksraadpleging moet worden georganiseerd.

Artikel 11

Deze bepaling specificceert de inhoud en de verzendvoorwaarden voor de informatiebrochure die naar de kiezers wordt gestuurd. Deze brochure zal algemene

faits de la cause, les principaux arguments pour et contre chaque possibilité de réponse, un commentaire général du Gouvernement, mais aussi les modalités de vote. Parmi celles-ci, les conditions de participation à la consultation populaire, les documents à présenter auprès du bureau de vote, les conditions de dépouillement...

Article 12

Cet article précise les conditions de formation du ou des «comité(s) du oui» et du ou des «comité(s) du non».

Article 13

Cette disposition précise que c'est le Parlement avec l'aide d'une commission d'experts qui rédige la brochure d'information à l'intention des habitants de la Région de Bruxelles-Capitale. Cet article fixe l'organisation de la rédaction de la brochure.

La Commission peut rédiger par elle-même la brochure d'information. Dans ce cadre, les comités du «oui» et du «non» présentent, chacun pour moitié, un projet de texte synthétisant leur position et leurs arguments. Dans le cas de figure où plusieurs comités du «oui» ou du «non» sont constitués, les comités de chaque camp se répartissent à parts égales la moitié de contenu textuel qui leur est octroyée. Il faut entendre par «camp» l'ensemble des comités faisant campagne pour la même réponse à la consultation populaire. La Commission d'experts valide ce projet ou invite les comités à revoir leur copie. Les comités du oui et du non peuvent par ailleurs formuler un avis à propos de la notice d'information générale insérée dans la brochure.

Les dispositions de cet article n'empêchent pas, bien sûr, le Parlement de recourir à d'autres dispositifs ad hoc (sondages délibératifs, etc.) afin d'assurer la rédaction la plus objective et la plus claire possible de la question soumise au citoyens et la brochure d'information qui leur est envoyée.

Article 14

Cette disposition précise les conditions de financement des comités du «oui» et du «non».

Article 15

Cet article précise les conditions de participation à la consultation populaire.

Article 16

Cet article précise les conditions du scrutin.

informatie bevatten over de feiten van de zaak, de belangrijkste argumenten voor en tegen elk mogelijk antwoord, een algemeen commentaar van de regering, maar ook de nadere regels voor de stemming. Deze omvatten de voorwaarden voor deelname aan de volksraadpleging, de documenten die in het stembureau moeten worden voorgelegd, de voorwaarden voor stemopneming ...

Artikel 12

Dit artikel specificeert de voorwaarden voor de vorming van het/de “ja-comité(s)” en het/de “nee-comité(s)”.

Artikel 13

Deze bepaling specificeert dat het parlement, bijgestaan door een comité van deskundigen, de informatiebrochure voor de inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest opstelt. Dit artikel legt de organisatie van de opstelling van de brochure vast.

De commissie kan de informatiebrochure zelf opstellen. In dat geval stellen de “ja”- en “nee”-comités elk de helft van een ontwerptekst voor waarin zij hun standpunt en argumenten samenvatten. In het geval er meerdere “ja”- of “nee”-comités worden gevormd, verdelen de comités van elk kamp de helft van de tekstinhoud die aan hen is toegewezen evenwichtig. Onder “kamp” worden alle comités verstaan die campagne voeren voor hetzelfde antwoord op de volksraadpleging. De deskundigencommissie valideert dit ontwerp of verzoekt de comités om hun kopij te herzien. De ja- en nee-comités kunnen ook een advies uitbrengen over de algemene informatiefolder die in de brochure is opgenomen.

De bepalingen van dit artikel beletten het Parlement natuurlijk niet om gebruik te maken van andere ad-hocinstrumenten (opiniepeilingen enz.) om ervoor te zorgen dat de vraag die aan de burgers wordt gesteld en de informatiebrochure die naar hen wordt gestuurd, zo objectief en duidelijk mogelijk worden opgesteld.

Artikel 14

Deze bepaling specificeert de financieringsvoorwaarden voor de “ja”- en “nee”-comités.

Artikel 15

Dit artikel specificeert de voorwaarden voor deelname aan de volksraadpleging.

Artikel 16

Dit artikel specificeert de voorwaarden voor de stemming.

Article 17

Cette disposition détermine les conditions de dépouillement et de validation de la consultation populaire. La participation de la population à la consultation n'est pas obligatoire, compte tenu du caractère non décisif. Elle se distingue par là, selon les auteurs de la présente proposition d'ordonnance spéciale, du référendum à portée décisionnelle, dont la participation doit être obligatoire, à l'instar de la participation aux élections. Par conséquent, il est prévu un double seuil en vue du dépouillement des résultats de la consultation, à savoir: 15 % de la population habilitée à participer à la consultation doivent avoir participé au scrutin, ainsi que 5 % des habitants habilités à participer à la consultation dans la majorité des communes bruxelloise. L'exigence d'atteindre cumulativement ce double seuil de dépouillement permet de garantir le caractère d'intérêt régional de la consultation ainsi qu'une meilleure lisibilité des résultats de la participation du public.

Article 18

Cet article détermine le suivi parlementaire de la consultation populaire. Afin de convertir la consultation populaire en politique, le Président transforme son résultat en une résolution. Le Parlement se prononce en séance plénière sur cette résolution. Si le Parlement vote contre, le résultat du vote sera envoyé personnellement aux demandeurs visés à l'article 5, § 1er, 4°, avec une motivation, pour assurer un suivi et expliquer les suites du résultat de la consultation populaire. Ces mêmes demandeurs peuvent être entendus. Lors du vote, le Parlement invite donc le Gouvernement à agir dans le sens du texte adopté.

Le Parlement peut, dans le cadre de son règlement interne, mettre sur pied une commission délibérative pour discuter des différentes propositions adoptées en séance plénière. La demande d'une commission délibérative a pour but de délibérer de manière plus approfondie des tenants et aboutissants, sans faire une contre-proposition ou aller dans le sens contraire du vote émis par la population.

Si le Parlement se prononce autrement que la population, il peut constituer une commission délibérative afin d'élaborer une contre-proposition.

Article 19

Cet article détermine les règles applicables aux dépenses afférentes aux campagnes.

Article 20

Cet article porte sur le règlement définitif des comptes de campagne et précise la teneur du rapport du Comité de contrôle.

Artikel 17

Deze bepaling regelt de voorwaarden voor stemopneming en geldigverklaring van de volksraadpleging. De deelname van de bevolking aan de raadpleging is niet verplicht, gelet op het niet-bindende karakter ervan. Daarin onderscheidt zij zich, volgens de opstellers van dit voorstel van bijzondere ordonnantie, van het referendum, dat bindend is en waaraan deelname verplicht is, net als deelname aan de verkiezingen. Bijgevolg wordt, met het oog op de verwerking van de resultaten van de raadpleging, voorzien in een dubbele drempel: 15% van de bevolking die gemachtigd is om deel te nemen aan de raadpleging moet hebben deelgenomen aan de stemming, alsook 5% van de inwoners die gemachtigd zijn om deel te nemen aan de raadpleging in de meerderheid van de Brusselse gemeenten. De vereiste om die dubbele drempel voor de verwerking cumulatief te bereiken, biedt de mogelijkheid het gewestelijke belang van de raadpleging te waarborgen, alsook een duidelijk beeld te krijgen van de deelname van het publiek.

Artikel 18

Dit artikel bepaalt de parlementaire follow-up van de volksraadpleging. Om de volksraadpleging om te zetten in beleid, zet de voorzitter de uitslag ervan om in een resolutie. Het parlement spreekt zich in plenaire vergadering uit over die resolutie. Indien het parlement tegenstemt, wordt de uitslag van de stemming persoonlijk en met een motivering aan de in artikel 5, § 1, 4°, bedoelde verzoekers toegezonden om een follow-up te verzekeren en uit te leggen welk gevolg wordt gegeven aan de uitslag van de volksraadpleging. Diezelfde verzoekers kunnen worden gehoord. Bij de stemming verzoekt het parlement de regering dus te handelen overeenkomstig de aangenomen tekst.

Het parlement kan overeenkomstig zijn interne reglement een overlegcommissie instellen om de verschillende voorstellen die in de plenaire vergadering zijn aangenomen, te bespreken. Het verzoek om een overlegcommissie is bedoeld om dieper in te gaan op de ins en outs, zonder een tegenvoorstel te doen of tegen de stem van de bevolking in te gaan.

Indien het parlement zich anders uitspreekt dan de bevolking, kan het een overlegcommissie oprichten om een tegenvoorstel uit te werken.

Artikel 19

Dit artikel bepaalt de regels die van toepassing zijn op de campagne-uitgaven.

Artikel 20

Dit artikel gaat over de eindafrekening van de campagnerekeningen en specificeert de inhoud van het verslag van het comité van toezicht.

Article 21

Cet article précise les conditions dans lesquelles des réclamations peuvent être introduites contre le déroulement et le résultat de la consultation populaire. C'est le Parlement qui statue sur ces réclamations. L'article reproduit les dispositions du règlement du Parlement relatives à la procédure de validation des opérations électorales, telle que modifiée à la suite de l'arrêt «Mugemangango contre Belgique» rendu par la Cour européenne des droits de l'homme le 10 juillet 2020.

Article 22

Cet article renvoie la mise en œuvre pratique de la présente ordonnance spéciale à une future ordonnance ordinaire.

Article 23

Cet article fixe l'entrée en vigueur de la présente ordonnance spéciale.

John PITSEYS (FR)
Juan BENJUMEA MORENO (NL)
Ridouane CHAHID (FR)
Els ROCHETTE (NL)
Emmanuel DE BOCK (FR)

Artikel 21

Dit artikel beschrijft de voorwaarden waaronder klachten kunnen worden ingediend tegen het verloop en het resultaat van de volksraadpleging. Het parlement beslist over die klachten. Het artikel herneemt de bepalingen van het reglement van het parlement met betrekking tot de procedure voor de bekrachtiging van de verkiezingsverrichtingen, zoals gewijzigd naar aanleiding van het arrest "Mugemangango tegen België", uitgesproken door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens op 10 juli 2020.

Artikel 22

Dit artikel verwijst de praktische uitvoering van deze bijzondere ordonnantie naar een toekomstige gewone ordonnantie.

Artikel 23

Dit artikel legt de inwerkingtreding van deze bijzondere ordonnantie vast.

**PROPOSITION D'ORDONNANCE
SPÉCIALE**

**instituant la consultation populaire
régionale**

Chapitre Ier: objet

Article 1er

La présente ordonnance spéciale règle une matière visée à l'article 39bis de la Constitution.

Article 2

§ 1er. Le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale peut, à la demande d'au moins quinze mille habitants de la Région de Bruxelles-Capitale ou à l'initiative d'au moins la majorité simple de ses membres, décider de consulter les habitants de la Région de Bruxelles-Capitale sur les matières visées à l'article 4.

§ 2. Lorsqu'elle émane d'habitants de la Région de Bruxelles-Capitale l'initiative doit, en outre, être soutenue par au moins 900 habitants appartenant à neuf communes de la Région de Bruxelles-Capitale.

Article 3

Au sens de la l'ordonnance, on entend par habitant la personne qui:

- 1° est inscrite ou mentionnée au registre de la population d'une commune située sur le territoire de la Région de Bruxelles-Capitale;
- 2° est âgée de seize ans accomplis;
- 3° ne fait pas l'objet d'une condamnation ou d'une décision emportant l'exclusion ou la suspension des droits électoraux de ceux qui sont appelés à voter aux élections régionales.

Article 4

§ 1er. La consultation populaire ne peut porter que sur une compétence exclusivement attribuée à la Région de Bruxelles-Capitale.

Ne peut faire l'objet d'une consultation populaire:

- 1° une question en contradiction avec les droits fondamentaux garantis par le titre II de la Constitution et par les traités internationaux ratifiés par la Belgique;

**VOORSTEL VAN BIJZONDERE
ORDONNANTIE**

**tot instelling van een gewestelijke
volksraadpleging**

Hoofdstuk I: Voorwerp

Artikel 1

De huidige bijzondere ordonnantie regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 39bis van de Grondwet.

Artikel 2

§ 1. Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement kan, op verzoek van ten minste vijftienduizend inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, of op initiatief van ten minste de gewone meerderheid van leden beslissen de inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te raadplegen over de aangelegenheden als bedoeld in artikel 4.

§ 2. Wanneer het initiatief uitgaat van inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, moet het ook gesteund worden door ten minste 900 inwoners die behoren tot negen gemeenten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Artikel 3

In de zin van de ordonnantie verstaat men onder inwoner de persoon die:

- 1° ingeschreven is in het bevolkingsregister van een gemeente gelegen op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- 2° de leeftijd van 16 jaar bereikt heeft;
- 3° niet het voorwerp uitmaakt van een veroordeling of beslissing die, voor degenen die moeten stemmen bij de gewestelijke verkiezingen, de uitsluiting of schorsing van het kiesrecht met zich meebrengt.

Artikel 4

§ 1. De volksraadpleging mag enkel het voorwerp uitmaken van een bevoegdheid die uitsluitend aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd toegekend.

Een volksraadpleging kan geen betrekking hebben op:

- 1° een kwestie die strijdig is met de fundamentele rechten die gewaarborgd worden door titel II van de Grondwet en de door België bekrachtigde internationale verdragen;

- 2° une question ayant pour objet ou pour effet de déroger aux obligations internationales et supranationales de la Belgique;
- 3° une question ayant pour objet des matières qui requièrent une majorité des deux tiers et une majorité absolue des suffrages dans chaque groupe linguistique du Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale;
- 4° une question relative aux finances, aux budgets et à la fiscalité;
- 5° une question de personne;
- 6° une question ayant déjà fait l'objet d'un vote dans le cadre d'un projet ou d'une proposition d'ordonnance lors de la législature en cours.

§ 2. Nulle consultation populaire ne peut être organisée tant que la Cour constitutionnelle n'a pas favorablement statué sur la demande de consultation populaire.

Dans ce cadre, la Cour constitutionnelle vérifie que la consultation populaire est conforme aux dispositions de la présente ordonnance spéciale et aux autres dispositions constitutionnelles et légales dont elle est habilitée à assurer le respect.

§ 3. Nulle consultation populaire ne peut être organisée au cours des six mois qui précèdent la date fixée pour les élections fédérales, régionales ou communales.

En dérogation à l'alinéa précédent, une consultation populaire peut être organisée le même jour que des élections régionales. Si les élections régionales se tiennent à une autre date que des élections fédérales ou communales, la consultation populaire doit se tenir au moins six mois avant celles-ci.

Une même question ne peut pas faire l'objet de plusieurs consultations populaires au cours d'une même législature.

Les consultations populaires organisées dans le cadre de la présente ordonnance spéciale doivent être espacées de plus de six mois.

Chapitre II: Recevabilité

Article 5

§ 1er. La demande d'une consultation populaire émanant des habitants n'est recevable que pour autant qu'elle soit introduite au moyen d'un formulaire mis à disposition par le Parlement de Bruxelles-Capitale et qu'elle soit adressée sous format papier par lettre recommandée au Président du Parlement de Bruxelles-Capitale, ou par voie électronique.

- 2° een kwestie die tot doel of tot gevolg heeft af te wijken van de internationale en supranationale verplichtingen van België;
- 3° een kwestie betreffende aangelegenheden die een tweederdemeerderheid en een volstrekte meerderheid vereisen van de stemmen in elke taalgroep van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement;
- 4° een kwestie betreffende de financiën, de begrotingen en de fiscaliteit;
- 5° een persoonlijke kwestie;
- 6° een kwestie waarover al gestemd is in het kader van een ontwerp of een voorstel van ordonnantie tijdens de huidige zittingsperiode.

§ 2. Geen enkele volksraadpleging mag worden georganiseerd zolang het Grondwettelijk Hof geen uitspraak heeft gedaan over het verzoek tot volksraadpleging.

In dit kader onderzoekt het Grondwettelijk Hof of de volksraadpleging in overeenstemming is met de bepalingen van deze bijzondere ordonnantie en met andere grondwettelijke en wettelijke bepalingen waarvan het de naleving dient te waarborgen.

§ 3. Geen enkele volksraadpleging mag worden georganiseerd tijdens de zes maanden die voorafgaan aan de datum die is vastgesteld voor de federale, gewestelijke of gemeentelijke verkiezingen.

In afwijking van het vorige lid kan een volksraadpleging op dezelfde dag als de gewestelijke verkiezingen gehouden worden. Indien de gewestelijke verkiezingen op een andere datum dan de federale of gemeentelijke verkiezingen worden gehouden, moet de volksraadpleging minstens zes maanden voor die laatste verkiezingen worden gehouden.

Eenzelfde kwestie mag niet het voorwerp uitmaken van meerdere volksraadplegingen tijdens dezelfde zittingsperiode.

De volksraadplegingen die in het kader van deze bijzondere ordonnantie worden georganiseerd, moeten met een tussenperiode van meer dan zes maanden worden gehouden.

Hoofdstuk II: Ontvankelijkheid

Artikel 5

§ 1. Het verzoek tot volksraadpleging is enkel ontvankelijk als het wordt ingediend middels een formulier dat door het Brussels Hoofdstedelijk Parlement beschikbaar is gesteld en bij aangetekende brief of per e-mail aan de voorzitter van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement wordt bezorgd.

Elle comprend, outre la reproduction de l'article 196 du Code pénal, les mentions suivantes:

- 1° le projet de question proposé à la consultation populaire, accompagné des propositions de réponses formulées de manière à ce qu'il puisse y être répondu par «oui» ou «non»;
- 2° une mise en relation de la question proposée avec les compétences exclusivement attribuées à la Région;
- 3° le nom, le prénom, la date de naissance et le domicile de chacune des personnes qui soutiennent l'initiative de demander la consultation populaire, aux fins de la procédure de contrôle préalable devant la Cour constitutionnelle;
- 4° le nom, le prénom, la date de naissance et le domicile de celles qui, parmi les personnes visées au 3°, prennent l'initiative et qui sont d'un nombre minimal de cinq et d'un nombre maximal de vingt-cinq, afin de permettre la procédure de contrôle préalable devant la Cour constitutionnelle.

La demande est prise en considération en séance plénière. Les délais commencent à courir à partir de cette prise en considération.

§ 2. Pour pouvoir demander une consultation populaire au titre d'habitant, il faut réunir les conditions prévues à l'article 3 à la date à laquelle la demande est introduite.

§ 3. La demande de consultation populaire qui émane de membres du Parlement de Bruxelles-Capitale n'est recevable que si elle est déposée par écrit sur le formulaire prévu à cet effet.

Elle doit comprendre, outre la reproduction de l'article 196 du Code pénal, les mentions suivantes:

- 1° le ou les projets de questions qui sont proposés à la consultation populaire avec les propositions de réponses;
- 2° une mise en relation de la ou des questions proposées avec les compétences exclusivement attribuées à la Région;
- 3° le nom et le prénom des députés qui soutiennent l'initiative aux fins de la procédure de contrôle préalable devant la Cour constitutionnelle.

La demande est prise en considération en séance plénière. Les délais commencent à courir à partir de cette prise en considération.

Article 6

§ 1er. La demande de consultation populaire est examinée par le Parlement de Bruxelles-Capitale, qui vérifie si elle satisfait aux conditions requises.

Het verzoek bevat, naast de tekst van artikel 196 van het Strafwetboek, de volgende vermeldingen:

- 1° het ontwerp van vraag dat ter raadpleging worden voorgelegd en dat zo geformuleerd is dat er met “ja” of “neen” op kan worden geantwoord;
- 2° een verband tussen de voorgestelde vraag en de uitsluitend aan het gewest toegekende bevoegdheden;
- 3° de naam, voornaam, geboortedatum en woonplaats van elk van de personen die het initiatief voor het verzoek tot een volksraadpleging steunen, met het oog op de voorafgaande controleprocedure voor het Grondwettelijk Hof;
- 4° de naam, voornaam, geboortedatum en woonplaats van de personen bedoeld in 3° die het initiatief nemen, van wie er minstens vijf en hoogstens vijftientig moeten zijn, teneinde de voorafgaande controleprocedure voor het Grondwettelijk Hof mogelijk te maken.

Het verzoek wordt tijdens een plenaire zitting in overweging genomen. De termijnen beginnen te lopen zodra het verzoek in overweging wordt genomen.

§ 2. Om als inwoner een verzoek tot volksraadpleging te kunnen indienen, moeten de voorwaarden bedoeld in artikel 3 vervuld zijn op de dag waarop het verzoek wordt ingediend.

§ 3. Het verzoek om volksraadpleging dat uitgaat van leden van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement is enkel ontvankelijk als het schriftelijk wordt ingediend via het daartoe bestemde formulier.

Het verzoek moet, naast de tekst van artikel 196 van het Strafwetboek, de volgende vermeldingen bevatten:

- 1° het ontwerp van vraag of ontwerpen van vragen die voor volksraadpleging wordt (worden) voorgesteld, samen met de voorgestelde antwoorden;
- 2° een verband tussen de voorgestelde vraag of vragen en de uitsluitend aan het gewest toegekende bevoegdheden;
- 3° de namen en voornamen van de leden die het initiatief steunen met het oog op de voorafgaande controleprocedure voor het Grondwettelijk Hof.

Het verzoek wordt tijdens een plenaire zitting in overweging genomen. De termijnen beginnen te lopen zodra het verzoek in overweging wordt genomen.

Artikel 6

§ 1. Het verzoek tot volksraadpleging wordt onderzocht door het Brussels Hoofdstedelijk Parlement om na te gaan of het aan de voorwaarden voldoet.

§ 2. Afin que le Parlement de Bruxelles-Capitale puisse vérifier si la demande de consultation populaire est soutenue par un nombre suffisant de signatures valables, le greffier du Parlement de Bruxelles-Capitale procède à la radiation:

- 1° des signatures en double;
- 2° des signatures des personnes qui ne répondent pas aux conditions fixées à l'article 3;
- 3° des signatures des personnes dont les données fournies ne suffisent pas à permettre la vérification de leur identité.

Le contrôle des signatures est clos lorsque le nombre de signatures valables est atteint.

Article 7

§ 1er. Le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale prend une décision motivée, dans les 60 jours, sur la demande de consultation populaire, laquelle contient soit son approbation, le cas échéant moyennant une nouvelle formulation des questions proposées conformément au prescrit du paragraphe suivant de la présente disposition, soit son refus de l'organiser. Toutefois, lorsque la demande émane d'habitants, le Parlement ne peut refuser de l'organiser que si elle ne satisfait pas aux conditions visées aux articles précédents. La décision motivée est adressée par le greffier du Parlement aux demandeurs visés à l'article 5, § 1er, 4°, de la présente ordonnance spéciale.

Les délais sont suspendus pendant les vacances parlementaires et quand la session est close.

§ 2. Le Parlement de Bruxelles-Capitale est assisté par une Commission d'experts pour la formulation de la ou des questions proposées.

Les modalités de désignation et de fonctionnement de la Commission d'experts sont déterminées par le Parlement.

§ 3. Si les demandeurs visés à l'article 5, § 1er, 4°, de la présente ordonnance spéciale en font la requête auprès du greffier du Parlement en réponse à la décision motivée de ce dernier, des auditions sont tenues. Ces auditions peuvent avoir pour objet les observations et points de vue résultant de l'examen de la demande, que cela porte sur le principe même de l'organisation de la consultation populaire ou sur le ou les projets de questions destinés à la population.

Lorsque la demande émane des habitants de la Région de Bruxelles-Capitale, les demandeurs sont représentés par au moins cinq des personnes visées à l'article 5, § 1er, alinéa 2, 4°.

§ 2. Teneinde het Brussels Hoofdstedelijk Parlement in staat te stellen na te gaan of het verzoek om een volksraadpleging door een voldoende aantal geldige handtekeningen wordt ondersteund, gaat de griffier van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement over tot schrapping van:

- 1° dubbele handtekeningen;
- 2° handtekeningen van de personen die niet voldoen aan de in artikel 3 vastgestelde voorwaarden;
- 3° handtekeningen van de personen van wie de verschaftte gegevens ontoereikend zijn om hun identiteit te kunnen controleren.

De controle van de handtekeningen wordt beëindigd wanneer het aantal geldige handtekeningen is bereikt.

Artikel 7

§ 1. Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement neemt binnen de 60 dagen een gemotiveerde beslissing over het verzoek tot volksraadpleging, dat ofwel zijn goedkeuring inhoudt, eventueel onder voorbehoud van een nieuwe formulering van de voorgestelde vragen overeenkomstig de bepalingen van de volgende paragraaf van deze bepaling, ofwel de weigering om de volksraadpleging te organiseren. Wanneer het verzoek echter uitgaat van inwoners, kan het parlement de organisatie ervan enkel weigeren als het niet voldoet aan de in de voorgaande artikels genoemde voorwaarden. De gemotiveerde beslissing wordt door de griffier van het parlement toegezonden aan de in artikel 5, § 1, 4° van deze bijzondere ordonnantie bedoelde aanvragers.

De termijnen worden opgeschort tijdens het parlementaire reces en bij sluiting van de zitting.

§ 2. Het parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt bijgestaan door een comité van deskundigen bij het formuleren van de voorgestelde vraag of vragen.

De wijze van benoeming en werkwijze van het comité van deskundigen wordt bepaald door het parlement.

§ 3 Indien de in artikel 5, § 1, 4°, van deze bijzondere ordonnantie bedoelde aanvragers in antwoord op de gemotiveerde beslissing van het parlement de griffier van het parlement hierom verzoeken, worden hoorzittingen gehouden. Deze hoorzittingen kunnen betrekking hebben op de opmerkingen en standpunten die voortvloeien uit het onderzoek van het verzoek, of het nu gaat om het principe zelf van de organisatie van de volksraadpleging of om het ontwerp van vraag of de ontwerpen van vragen bestemd voor de bevolking.

Wanneer het verzoek uitgaat van de inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, worden de aanvragers vertegenwoordigd door ten minste vijf van de personen bedoeld in artikel 5, § 1, tweede lid, 4°.

Article 8

§ 1. Lorsque la demande de consultation populaire émane des habitants de la Région de Bruxelles-Capitale, les personnes visées à l'article 5, § 1er, alinéa 2, 4°, disposent, avant l'introduction de la demande de consultation populaire auprès de la Cour constitutionnelle, de la faculté de déclarer abandonner leur qualité de signataires de la demande s'ils considèrent que la ou les questions arrêtées par le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale sont formulées en des termes auxquels ils ne peuvent pas adhérer. Cet abandon fait l'objet d'une mention dans la brochure d'information prévue à l'article 13.

La faculté d'abandonner la qualité de signataires de la demande peut être exercée exclusivement par les personnes visées à l'article 5, § 1er, alinéa 2, 4°.

§ 2. Les personnes visées au paragraphe 1er peuvent, avant la procédure prévue à l'article 7, § 1er, demander de vérifier les conditions prévues à l'article 4, lorsque la demande de consultation populaire atteint 10 % du nombre d'habitants demandés à l'article 2, § 1er.

Article 9

Lorsque le Parlement de Bruxelles-Capitale a statué favorablement sur l'organisation de la consultation populaire, le président du Parlement de Bruxelles-Capitale introduit sans délai la demande de consultation populaire auprès de la Cour constitutionnelle.

La décision du Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale est publiée sur son site internet et mentionne que la demande doit encore faire l'objet de la procédure de contrôle de la Cour constitutionnelle.

Chapitre III: Organisation*Article 10*

§ 1er. Si la Cour constitutionnelle statue favorablement sur la demande de consultation populaire, le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale publie au *Moniteur belge* les informations relatives à la consultation populaire et précise au minimum le ou les objets abordés, la ou les questions posées ainsi que la date à laquelle se tiendra la consultation populaire, après concertation avec le Gouvernement.

§ 2. Les informations visées au paragraphe 1er sont diffusées:

- par une lettre de convocation adressée personnellement aux participants de la consultation populaire; cette lettre de convocation précise par ailleurs le lieu du bureau de vote et ses heures d'ouverture;

Artikel 8

§ 1. Wanneer het verzoek tot volksraadpleging uitgaat van de inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, hebben de personen bedoeld in artikel 5, § 1, tweede lid, 4°, het recht om, alvorens het verzoek tot volksraadpleging aan het Grondwettelijk Hof wordt voorgelegd, te verklaren dat zij afstand doen van hun hoedanigheid van ondertekenaar van het verzoek, indien zij van oordeel zijn dat de vraag of vragen waarover het Brussels Hoofdstedelijk Parlement beslist, zo geformuleerd zijn dat zij er niet mee kunnen instemmen. Het afstand doen wordt vermeld in de informatiebrochure voorzien in artikel 13.

De mogelijkheid om afstand te doen van de hoedanigheid van ondertekenaar van het verzoek kan uitsluitend worden uitgeoefend door de personen bedoeld in artikel 5, § 1, tweede lid, 4°.

§ 2. De in de eerste paragraaf bedoelde personen kunnen vóór de procedure bepaald in artikel 7, § 1, verzoeken om de voorwaarden bepaald in artikel 4 te verifiëren, indien het verzoek tot volksraadpleging 10% van het in artikel 2, § 1, gevraagde aantal inwoners bereikt.

Artikel 9

Wanneer het Brussels Hoofdstedelijk Parlement zich gunstig heeft uitgesproken over de organisatie van de volksraadpleging, legt de voorzitter van het parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het verzoek tot volksraadpleging onmiddellijk voor aan het Grondwettelijk Hof.

De beslissing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement wordt gepubliceerd op zijn website en vermeldt dat het verzoek nog onderworpen moet worden aan de controleprocedure van het Grondwettelijk Hof.

Hoofdstuk III: Organisatie*Artikel 10*

§ 1. Indien het Grondwettelijk Hof zich gunstig uitspreekt over het verzoek tot volksraadpleging, publiceert het Brussels Hoofdstedelijk Parlement de informatie betreffende de volksraadpleging in het *Belgisch Staatsblad*, met vermelding van ten minste het behandelde onderwerp of behandelde onderwerpen, de gestelde vraag of de gestelde vragen en de datum waarop de volksraadpleging zal worden gehouden, na overleg met de regering.

§ 2. De in paragraaf 1 bedoelde informatie wordt verspreid:

- door middel van een uitnodigingsbrief die persoonlijk aan de deelnemers aan de volksraadpleging wordt gestuurd; deze uitnodigingsbrief vermeldt ook de plaats van het stembureau en de openingsuren ervan;

- par un avis inséré sur les sites Internet du Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale et du Service public régional de Bruxelles-Capitale;
- par un communiqué de presse inséré dans au moins quatre quotidiens diffusés sur l'ensemble du territoire de la Région de Bruxelles-Capitale, dont deux de langue néerlandaise;
- par un communiqué diffusé à trois reprises par la R.T.B.F. et à la V.R.T. et les télévisions locales;
- par les moyens de communication en ligne et des publications sur les réseaux sociaux afin d'informer le plus grand nombre possible d'habitants;
- par les panneaux d'affichage communaux mis à disposition dans les bâtiments publics et dans l'espace publics, ainsi que dans les bulletins d'information communale.

Sous réserve de l'application des dispositions prévues à l'article 4, § 2, la consultation populaire a lieu au plus tôt 60 jours et au plus tard 120 jours après la publication de la décision du Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale au *Moniteur belge*.

Article 11

§ 1er. Afin de diffuser les faits majeurs et les arguments en lien avec l'initiative, une brochure d'information est distribuée à l'ensemble des participants de la consultation populaire tels que visés à l'article 3, en même temps que la lettre de convocation. Cette brochure reprend notamment:

- 1° une information générale sur les faits de la cause;
- 2° les principaux arguments pour et contre chaque possibilité de réponse;
- 3° un commentaire général du Gouvernement;
- 4° les modalités du vote.

§ 2. Le Gouvernement distribue la brochure d'information au cours du mois qui suit sa validation, et en tout état de cause au moins quinze jours avant la date de la consultation populaire.

Article 12

§ 1. Lorsque la Cour constitutionnelle a statué favorablement sur la demande de consultation populaire, des comités de soutien sont formés à l'appui du «oui» ou du «non» à la question posée.

Plusieurs comités du «oui» et plusieurs comités du «non» peuvent être formés. Chacun de ces comités est composé d'au moins six membres.

- door een bericht op de website van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en van de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel;
- door een persbericht dat gepubliceerd wordt in minstens vier dagbladen verspreid over het hele Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waaronder twee Nederlandstalige dagbladen;
- door middel van een persbericht dat drie keer wordt uitgezonden door de RTBF en op de VRT en lokale televisiezenders;
- door middel van online communicatie en publicaties op sociale netwerken om zoveel mogelijk inwoners te informeren;
- op gemeentelijke mededelingenborden in openbare gebouwen en ruimten, en in gemeentelijke informatiebladen.

Onder voorbehoud van de toepassing van de bepalingen van artikel 4, § 2, vindt de volksraadpleging plaats ten vroegste 60 dagen en ten laatste 120 dagen na de publicatie in het *Belgisch Staatsblad* van de beslissing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement.

Artikel 11

§ 1. Om de belangrijkste feiten en de argumenten in verband met het initiatief te verspreiden, wordt tegelijk met de uitnodigingsbrief een informatiebrochure verspreid onder alle in artikel 3 bedoelde deelnemers aan de volksraadpleging. Deze brochure bevat met name:

- 1° algemene informatie over de feiten van de zaak;
- 2° de belangrijkste argumenten voor en tegen elk mogelijk antwoord;
- 3° Een algemeen commentaar van de regering;
- 4° de stemvoorwaarden.

§ 2. De regering verspreidt de informatiebrochure in de loop van de maand die volgt op de validatie ervan, en in elk geval ten minste vijftien dagen vóór de datum van de volksraadpleging.

Artikel 12

§ 1. Wanneer het Grondwettelijk Hof zich gunstig uitspreekt over het verzoek tot volksraadpleging, worden steuncomités gevormd om het “ja” of “neen” op de gestelde vraag te ondersteunen.

Er kunnen meerdere “ja”-comités en meerdere “neen”-comités worden gevormd. Elk van deze comités moet minstens zes leden tellen.

Dans les sept jours ouvrables à compter de la publication de la décision de la Cour sur son site web, conformément aux articles 114 et 118*bis*, alinéa 2, de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour constitutionnelle, le greffe du Parlement publie un avis sur le site web du Parlement informant les habitants de la Région de Bruxelles-Capitale qu'ils disposent d'un délai de vingt jours à compter de cette publication pour notifier au greffe du Parlement leur souhait d'être membre fondateur d'un comité du «oui» ou d'un comité du «non».

Si un ou les deux comités ne peuvent être formés dans le délai, une nouvelle publication intervient dans les mêmes conditions.

§ 2. Si au moins un comité du «oui» et au moins un comité du «non» ne peuvent être formés dans le délai, une nouvelle publication intervient dans les mêmes conditions.

§ 3. A l'expiration du délai prévu au paragraphe 2, alinéa 1er ou 2, les membres fondateurs de chaque comité sont convoqués, dans les dix jours, par le greffier du Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale, dans les locaux de celui-ci, afin d'adopter un règlement, en présence de la Commission d'experts visé à l'article 13. Celui-ci a pour objet d'arrêter la composition du comité, et de déterminer ses conditions et ses modalités d'affiliation. Il a aussi pour objet de régler le fonctionnement du comité. Ce dernier doit désigner un président. Les membres du Parlement ne peuvent faire partie du ou des organes internes créés au sein du comité.

Chaque comité est considéré comme ayant été constitué le jour de la réunion visée à l'alinéa précédent.

Les comités s'engagent par écrit à respecter les principes démocratiques énoncés notamment par la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, par la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme et la xénophobie et par la loi du 23 mars 1995 tendant à réprimer la négation, la minimisation, la justification ou l'approbation du génocide commis par le régime national-socialiste pendant la Seconde guerre mondiale ou tout autre forme de génocide, ainsi que les droits et libertés garantis par la Constitution.

Article 13

§ 1er. Le Parlement charge une Commission d'experts de l'aider à rédiger la brochure d'information sur l'objet de la consultation populaire.

§ 2. La Commission d'experts peut décider de confier pour partie la rédaction de la brochure aux comités du «oui» et du «non». Chaque comité présente alors un projet de texte exposant respectivement ses arguments pour ou contre chaque possibilité de réponse: la Commission valide celui-

Binnen de zeven werkdagen na de publicatie van de beslissing van het Hof op zijn website, overeenkomstig de artikelen 114 en 118*bis*, tweede lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, publiceert de griffie van het parlement een bericht op de website van het parlement waarin de inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden geïnformeerd dat zij vanaf deze publicatie over een termijn van twintig dagen beschikken om aan de griffie van het parlement hun wens kenbaar te maken om stichtend lid te worden van een “ja”-comité of een “neen”-comité.

Als een of beide comités niet binnen de termijn kunnen worden gevormd, wordt onder dezelfde voorwaarden een nieuwe publicatie gedaan.

§ 2. Als er binnen de termijn niet ten minste één “ja”-comité en ten minste één “neen”-comité kunnen worden gevormd, wordt onder dezelfde voorwaarden een nieuwe publicatie gedaan.

§ 3 Na het verstrijken van de in paragraaf 2, eerste of tweede lid, bedoelde termijn worden de stichtende leden van elk comité binnen tien dagen door de griffier van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement in de gebouwen ervan bijeengeroepen om een reglement aan te nemen, in aanwezigheid van het in artikel 13 bedoelde comité van deskundigen. Dit reglement heeft tot doel de samenstelling van het comité en de voorwaarden voor zijn lidmaatschap vast te stellen. Het is ook bedoeld om de werking van het comité te regelen. Het comité moet een voorzitter benoemen. De parlementsleden mogen geen lid zijn van het interne orgaan of de interne organen van het comité.

Elk comité wordt geacht te zijn samengesteld op de dag van de in het vorige lid bedoelde vergadering.

De comités verbinden zich er schriftelijk toe de democratische beginselen te eerbiedigen die met name zijn vastgelegd in het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, in de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden en in de wet van 23 maart 1995 tot bestraffing van het ontkennen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de Tweede Wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd of van enige andere vorm van genocide, alsook de rechten en vrijheden die door de Grondwet worden gewaarborgd.

Artikel 13

§ 1 Het parlement benoemt een comité van deskundigen om het bij te staan bij het opstellen van de informatiebrochure over het onderwerp van de volksraadpleging.

§ 2 Het comité van deskundigen kan beslissen een deel van het opstellen van de brochure toe te vertrouwen aan de “ja”-comités en de “neen”-comités. Elk comité legt dan een ontwerp van tekst voor met zijn argumenten voor en tegen elke antwoordmogelijkheid: het comité keurt het ontwerp

ci ou invite les comités à en revoir le contenu. Les comités peuvent par ailleurs formuler un avis concernant l'information générale sur les faits de la cause. La Commission veille à une représentation paritaire des points de vue entre les tenants du oui d'une part et ceux du non d'autre part, ainsi qu'à une représentation équilibrée au sein de chaque camp dans l'éventualité de la formation de plusieurs comités du oui ou du non.

Article 14

§ 1er. Chaque comité du «oui» et du «non» dispose d'un fonds spécialement affecté aux dépenses qui seront consenties dans le cadre de la campagne.

À ces fins, chacun de ces comités désigne un des membres affiliés pour gérer ce fonds, dénommé «trésorier du fonds», selon les conditions et modalités définies par le règlement du comité.

§ 2. Le fonds est alimenté par:

- 1° une dotation que le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale est tenu de verser au fonds de chaque comité, et dont le montant est fixé au début de la législature. Le montant total des différentes dotations est réparti paritairement entre le camp du «oui» et le camp du «non» d'une part, puis est réparti à part égales au sein de ces camps d'autre part;
- 2° les contributions versées à ce fonds par les partis politiques qui le souhaitent, à la condition que la somme versée à chaque fonds par un parti politique ne dépasse pas 10 % de la dotation qu'il perçoit du Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale à partir du groupe politique reconnu qui le représente. Pour les partis qui ne perçoivent pas de dotation à partir d'un groupe politique reconnu, le plafond est calculé en fonction du nombre d'élus au Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale;
- 3° les contributions versées à ce fonds par les habitants de la Région de Bruxelles-Capitale qui le souhaitent, à la condition que la somme versée à chaque fonds par un habitant ne dépasse pas 500 euros.

§ 3. Sont considérées comme des contributions au sens du 3°, les dons d'argent, les services rendus et les biens fournis dans le but de favoriser une option défendue par ce comité. Seules les contributions de personnes physiques sont admises.

Les contributions versées à chaque fonds sont enregistrées par le trésorier du fonds, qui indique le montant de chaque contribution, ou son équivalent, et sa provenance.

§ 4. Les dépenses consenties par chaque comité jusqu'au jour de la consultation populaire sont imputées sur le fonds de ce dernier. Toute dépense est visée par le trésorier du fonds. Pour chacun des deux camps, les dépenses ne sont

goed of verzoekt de comités de inhoud ervan te herzien. De comités kunnen ook een advies formuleren over de algemene informatie over de feiten van de zaak. De commissie zorgt voor een gelijke vertegenwoordiging van de standpunten van het ja-kamp en het neen-kamp, en voor een evenwichtige vertegenwoordiging binnen elk kamp in het geval er meer dan één “ja”-comité of “neen”comité wordt gevormd.

Artikel 14

§ 1 Elk “ja”-comité en elk “neen”-comité beschikt over een fonds dat specifiek bestemd is voor uitgaven in verband met de campagne.

Hiertoe benoemt elk van deze comités een van de aangesloten leden om dit fonds te beheren, bekend als de “penningmeester van het fonds”, in overeenstemming met de voorwaarden die zijn vastgelegd in het reglement van het comité.

§ 2. Het fonds wordt gespijsd door:

- 1° een dotatie die het Brussels Hoofdstedelijk Parlement verplicht is te storten in het fonds van elk comité, waarvan het bedrag wordt vastgesteld bij het begin van de zittingsperiode. Het totale bedrag van de verschillende dotaties wordt gelijk verdeeld tussen enerzijds het “ja”-kamp en anderzijds het “neen”-kamp;
- 2° de bijdragen die in dit fonds gestort worden door de politieke partijen die dit wensen, op voorwaarde dat het bedrag dat in elk fonds gestort wordt door een politieke partij niet meer bedraagt dan 10% van de financiering die zij ontvangt van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement, uitgaande van de erkende fractie die haar vertegenwoordigt. Voor de partijen die geen dotatie ontvangen uitgaande van een erkende fractie, wordt het plafond berekend op basis van het aantal verkozen leden van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement;
- 3° de bijdragen die aan dit fonds worden gestort door de inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die dit wensen, op voorwaarde dat het bedrag dat door een inwoner aan elk fonds wordt gestort, niet meer bedraagt dan 500 euro.

§ 3 Als bijdragen in de zin van 3° worden beschouwd: geldschenkingen, verleende diensten en geleverde goederen met het oog op de bevordering van een door dit comité verdedigde keuze. Enkel bijdragen van natuurlijke personen worden aanvaard.

De bijdragen aan elk fonds worden geregistreerd door de penningmeester van het fonds, die het bedrag van elke bijdrage, of het equivalent ervan, en de bron ervan vermeldt.

§ 4. De uitgaven die door elk comité tot de dag van de volksraadpleging worden gedaan, komen ten laste van het fonds van het comité. Alle uitgaven moeten worden goedgekeurd door de penningmeester van het fonds. Voor

autorisées qu'à concurrence d'un plafond de 350 000 euros. Dans l'éventualité où plusieurs comités du «oui» ou plusieurs comités du «non» sont constitués, ils se répartissent de manière égale le plafond de dépenses alloué à leur camp respectif.

Sont considérées comme des dépenses, pour l'application de la présente ordonnance spéciale, toutes les dépenses et tous les engagements financiers afférents à des messages verbaux, écrits, sonores et visuels, destinés à influencer favorablement l'une ou l'autre option et émis entre le jour de la constitution du comité et le jour de la consultation populaire. Ils doivent être imputés au prix du marché.

Sont également considérées comme des dépenses, pour l'application de la présente ordonnance spéciale, les dépenses engagées par des tiers en faveur de l'une ou l'autre option, à moins que le ou les comités concernés ne mettent, dès qu'ils ont pris connaissance de la campagne menée par les tiers en question, ceux-ci en demeure, par lettre recommandée à la poste, de cesser cette campagne.

Ne sont pas considérées comme des dépenses, les dépenses visées à l'article 4, § 3, de la loi du 19 mai 1994 réglementant la campagne électorale, concernant la limitation et la déclaration des dépenses électorales engagées pour les élections du Parlement wallon, du Parlement flamand, du Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale et du Parlement de la Communauté germanophone, et fixant le critère de contrôle des communications officielles des autorités publiques.

§ 5. Dans le cas où, en vertu de l'article 4 § 3, alinéa 2, la consultation populaire est organisée le même jour que les élections régionales, les conditions d'alimentation de la dotation subissent les limitations suivantes:

- 1° le plafond de la dotation pour chaque camp est limité à 175 000 euros;
- 2° les contributions visées à l'article 14, § 2, 2° ne sont pas autorisées.

§ 6. Dans le cas où un seul comité seulement devait être formé à l'expiration du délai prévu à l'article 12, § 2, alinéa 1er ou 2, les conditions d'alimentation de la dotation subissent les limitations suivantes:

- 1° le plafond de la dotation est limité à 175 000 euros;
- 2° la dotation visée à l'article 14 § 2, 1° est réduite de moitié;
- 3° les contributions visées à l'article 14 § 2, 2°, ne peuvent dépasser, pour chaque parti politique souhaitant contribuer au fonds du comité, 5 % de la dotation que celui-ci perçoit du Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale.

elk van de twee kampen zijn uitgaven slechts toegestaan tot een maximum van 350.000 euro. In het geval er meerdere "ja"-comités of "neen"-comités worden gevormd, zullen zij het uitgavenplafond dat aan hun respectieve kampen is toegewezen gelijk verdelen.

Voor de toepassing van deze bijzondere ordonnantie worden alle uitgaven en alle financiële verbintenissen in verband met mondelinge, schriftelijke, en audiovisuele boodschappen die bedoeld zijn om de ene of de andere optie gunstig te beïnvloeden en die worden uitgegeven tussen de dag waarop het comité wordt opgericht en de dag van de volksraadpleging, als uitgaven beschouwd. Zij moeten worden aangerekend tegen de marktprijs.

Worden tevens als uitgaven beschouwd, voor de toepassing van deze bijzondere ordonnantie, de uitgaven door derden ten gunste van één van beide keuzen, tenzij het betrokken comité of de betrokken comités, zodra zij kennis hebben van de door de betrokken derden gevoerde campagne, deze laatsten bij aangetekend schrijven per post aanmanen de campagne te staken.

Worden niet beschouwd als uitgaven, de uitgaven bedoeld in artikel 4, § 3, van de wet van 19 mei 1994 tot regeling van de verkiezingscampagne en tot beperking en aangifte van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement, het Waals Parlement, het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap, alsmede tot vaststelling van de toetsingsnorm inzake officiële mededelingen van de overheid.

§ 5. Als de volksraadpleging overeenkomstig artikel 4 § 3, tweede lid, op dezelfde dag als de gewestelijke verkiezingen wordt georganiseerd, zijn de voorwaarden voor de toekenning van de fondsen onderworpen aan de volgende beperkingen:

- 1° het maximum van de dotatie voor elk kamp is beperkt tot 175.000 euro;
- 2° de bijdragen bedoeld in artikel 14, § 2, 2° zijn niet toegestaan;

§ 6. Als er slechts één comité is gevormd aan het einde van de periode bepaald in artikel 12, § 2, eerste of tweede lid, zijn de voorwaarden voor de dotatie onderworpen aan de volgende beperkingen:

- 1° het maximumbedrag van de dotatie is beperkt tot 175.000 euro;
- 2° de dotatie bedoeld in artikel 14, § 2, 1° wordt met de helft verminderd;
- 3° de bijdragen bedoeld in artikel 14, § 2, 2°, mogen voor elke politieke partij die wenst bij te dragen aan het fonds van het comité niet meer bedragen dan 5% van de dotatie die zij ontvangt van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement.

§ 7. Celui qui aura consenti une dépense supérieure à 100 euros en faveur de l'une ou l'autre option, en dehors du fonds ou en violation de la présente disposition, sera puni d'une amende de 26 francs à 100.000 francs. Celui qui aura accepté un tel don au nom et pour compte d'un comité ou qui aura accepté l'engagement d'une dépense en sa faveur, sera puni de la même peine. Le Livre Premier du Code pénal, sans exception du chapitre VII et de l'article 85, est applicable à ces infractions. Si le tribunal l'ordonne, le jugement peut être publié intégralement ou par extrait dans les journaux et hebdomadaires qu'il désigne.

Article 15

§ 1er. Pour participer à une consultation populaire, il faut remplir les conditions pour être habitant.

La condition visée à l'article 3, 1°, doit être réunie à la date à laquelle la liste des participants est arrêtée. Les conditions visées à l'article 3, 2° et 3°, doivent être réunies le jour de la consultation populaire.

Les participants qui, postérieurement à la date à laquelle la liste précitée est arrêtée, perdent la condition prévue à l'article 3, 3°, sont rayés de ladite liste.

§ 2. La liste des participants est arrêtée septante-cinq jours avant la date de la consultation populaire.

À partir de cette date, toute personne indûment inscrite, omise ou rayée de cette liste peut introduire une réclamation auprès du Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale jusqu'au douzième jour précédant celui de la consultation populaire.

La réclamation est introduite par une requête adressée au Parlement de Bruxelles-Capitale sous pli recommandé à la poste.

Le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale est tenu de statuer sur toute réclamation, par une décision motivée, au plus tard le septième jour précédant celui de la consultation populaire.

Article 16

§ 1er. La consultation populaire est organisée par le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale.

Les dépenses nécessaires à l'organisation d'une consultation populaire sont à charge du budget de la Région de Bruxelles-Capitale.

§ 2. Toute consultation populaire a lieu le dimanche.

Les participants sont admis au vote de huit heures à dix-huit heures.

§ 3. La participation à la consultation populaire n'est pas obligatoire.

§ 7. Wie ermee heeft ingestemd om buiten het fonds om of in strijd met deze bepaling meer dan 100 euro te besteden ten gunste van een bepaalde optie, wordt gestraft met een geldboete van 26 frank tot 100.000 frank. Diegene die een dergelijke donatie in naam en voor rekening van een comité aanneemt, of die de toezegging van een uitgave ten gunste van het comité aanvaardt, wordt met dezelfde straf bestraft. Boek 1 van het Strafwetboek, met uitzondering van hoofdstuk VII en artikel 85, is van toepassing op deze overtredingen. Indien de rechtbank dit beveelt, kan het vonnis in zijn geheel of bij uittreksel worden gepubliceerd in de dag- en weekbladen die zij aanwijst.

Artikel 15

§ 1. Om aan een volksraadpleging te kunnen deelnemen, moeten de voorwaarden om inwoner te zijn, vervuld zijn.

Aan de voorwaarde, bedoeld in artikel 3, 1°, moet voldaan zijn op de dag waarop de deelnemerslijst wordt opgesteld. Aan de voorwaarden, bedoeld in artikel 3, 2° en 3°, moet voldaan zijn op de dag van de volksraadpleging.

De deelnemers die na de datum van de opstelling van voornoemde lijst de voorwaarde, bepaald in artikel 3, 3°, verliezen, worden van voornoemde lijst geschrapt.

§ 2 De lijst van deelnemers wordt vijfenzeventig dagen voor de datum van de volksraadpleging bepaald.

Vanaf die datum kan elke persoon die ten onrechte op de lijst is ingeschreven, weggelaten of geschrapt, een bezwaar indienen bij het Brussels Hoofdstedelijk Parlement tot de twaalfde dag voor de datum van de volksraadpleging.

De klacht wordt ingediend door middel van een verzoekschrift dat per aangetekende zending naar het Brussels Hoofdstedelijk Parlement wordt verzonden.

Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement is verplicht om uiterlijk op de zevende dag voor de dag van de volksraadpleging met een gemotiveerde beslissing uitspraak te doen over elke klacht.

Artikel 16

§ 1. De volksraadpleging wordt georganiseerd door de Brusselse Hoofdstedelijk Regering.

De kosten verbonden aan de organisatie van een volksraadpleging worden gedragen door de begroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

§ 2 Alle volksraadplegingen vinden plaats op zondag.

Deelnemers mogen stemmen van 8.00 uur tot 18.00 uur.

§ 3 Deelname aan de volksraadpleging is niet verplicht.

Chaque participant a droit, pour chaque question posée, à une voix.

Le scrutin est secret.

Article 17

§ 1er. Il n'est procédé au dépouillement que si ont participé à la consultation populaire:

- 15 % au moins des habitants;
- et 5 % des habitants dans la majorité des communes bruxelloises.

Chapitre V: Le suivi de la consultation populaire

Article 18

§ 1er. À l'issue de la période de vote, le résultat du scrutin converti en une résolution est soumis dans les trente jours au vote du Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale par son président.

§ 2. Si le Parlement vote contre la résolution en séance plénière, le greffier du parlement adresse une lettre aux demandeurs visés à l'article 5, § 1er, 4°, de la présente ordonnance spéciale ainsi qu'aux membres des comités du «oui», reprenant la motivation de ce vote basée sur le compte rendu de la séance.

Dans ce cas, les demandeurs visés à l'alinéa précédent peuvent demander à être auditionnés devant le Parlement.

§ 3. Si le Parlement vote pour la résolution, une motion invitant le Gouvernement à agir est adoptée.

Chapitre VI: Contrôle et validation

Article 19

§ 1er. Le Parlement assure le contrôle des dépenses de campagne, conformément à la réglementation relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales pour l'élection du Parlement.

§ 2. Dans les soixante jours qui suivent la consultation populaire, le trésorier du fonds de chaque comité adresse au président de la commission de contrôle composée des membres du Collège de contrôle créé par l'ordonnance du 29 avril 2004 organisant le contrôle des dépenses électorales et des communications gouvernementale, un rapport reprenant les sommes versées au fonds, la provenance de ces sommes et les dépenses consenties à partir de ce fonds.

Elke deelnemer heeft recht op één stem voor elke gestelde vraag.

De stemming is geheim.

Artikel 17

§ 1. De stemmen worden slechts geteld indien:

- ten minste 15% van de inwoners hebben deelgenomen;
- en 5% van de inwoners in de meerderheid van de Brusselse gemeenten aan de volksraadpleging hebben deelgenomen.

Hoofdstuk V: Opvolging van de volksraadpleging

Artikel 18

§ 1. Na afloop van de stemperiode wordt het resultaat van de stemming, omgezet in een resolutie, binnen de dertig dagen ter stemming voorgelegd aan het Brussels Hoofdstedelijk Parlement door zijn voorzitter.

§ 2 Indien het parlement in plenaire vergadering tegen de resolutie stemt, richt de griffier van het parlement een brief aan de in artikel 5, § 1, 4°, van deze bijzondere ordonnantie bedoelde aanvragers en aan de leden van de “ja”-comités, waarin de redenen voor deze stemming worden uiteengezet op basis van de verslaggeving van de zitting.

In dit geval kunnen de in het vorige lid bedoelde aanvragers erom verzoeken om door het parlement te worden gehoord.

§ 3 Als het parlement voor de resolutie stemt, wordt een motie aangenomen waarin de regering wordt verzocht te handelen.

Hoofdstuk VI: Controle en validatie

Artikel 19

§ 1. Het parlement staat in voor de controle op de campagnekosten, overeenkomstig het reglement betreffende de beperking van en de controle op de verkiezingsuitgaven voor de verkiezing van het parlement.

§ 2 Binnen zestig dagen na de volksraadpleging bezorgt de penningmeester van het fonds van elk comité aan de voorzitter van de controlecommissie, samengesteld uit de leden van het controlecollege dat werd opgericht bij ordonnantie van 29 april 2004 betreffende de controle van de verkiezingsuitgaven en de regeringsmededelingen, een verslag met de bedragen die in het fonds werden gestort, de herkomst van deze bedragen en de uitgaven vanuit het fonds.

Ce rapport est publié sur le site web du Parlement bruxellois, à l'exception des données visées à l'article 11, § 2, alinéa 1er, 2° et 3°, de la présente ordonnance spéciale.

Le rapport contient l'identité des contributeurs visés à l'article 14, § 2, alinéa 1, 3°, de la présente ordonnance spéciale.

§ 3. Dans les trente jours de la publication du rapport, tout habitant peut introduire une réclamation fondée sur une violation des règles fixées à l'article 11.

§ 4. À l'expiration de ce délai, la commission de contrôle a trente jours pour examiner, après avoir éventuellement requis l'assistance de la Cour des comptes, l'exactitude et l'exhaustivité de chaque rapport.

Elle peut, à cette fin, demander toutes les informations complémentaires qui seraient nécessaires à l'accomplissement de sa tâche.

Si une réclamation a été introduite en vertu du paragraphe 3, la commission statue après avoir entendu le réclamant ou son avocat. Si la commission juge que l'irrégularité est de nature à avoir influencé de manière déterminante le résultat, elle la transmet au Parlement afin que ce dernier se prononce, lors de sa plus prochaine réunion, sur l'annulation ou non de la consultation populaire.

§ 5. Sans préjudice de l'alinéa 3 du paragraphe 4, sera passible de poursuites, soit à l'initiative du procureur du Roi, soit sur plainte de toute personne justifiant d'un intérêt, et sera puni, en conséquence, d'un emprisonnement de huit jours à un mois et d'une amende de 50 à 500 euros ou d'une de ces peines seulement:

- 1° quiconque aura versé une contribution supérieure aux montants visés à l'article 14;
- 2° quiconque aura accepté une contribution supérieure aux montants visés à l'article 14;
- 3° quiconque aura sciemment consenti, au sein d'un comité, des dépenses ou pris des engagements en matière de propagande électorale en faveur de l'une ou l'autre option et dépassant le montant maximum prévu à l'article 14;
- 4° quiconque aura sciemment consenti, en dehors d'un comité, des dépenses ou pris des engagements en matière de propagande électorale en faveur de l'une ou l'autre option en contrevenant aux dispositions prévues à l'article 14;
- 5° quiconque aura contrevenu aux dispositions de l'article 14, en matière de dépenses admissibles.

Les dénonciations anonymes ne seront pas prises en considération par le procureur du Roi.

Dit verslag wordt gepubliceerd op de website van het Brussels Parlement, met uitzondering van de gegevens bedoeld in artikel 11, § 2, eerste lid, 2° en 3°, van deze bijzondere ordonnantie.

Het verslag bevat de identiteit van de bijdragers bedoeld in artikel 14, § 2, eerste lid, 3°, van deze bijzondere ordonnantie.

§ 3. Binnen dertig dagen na de publicatie van het verslag kan elke inwoner een klacht indienen wegens schending van de in artikel 11 vastgestelde regels.

§ 4. Na het verstrijken van deze termijn beschikt de controlecommissie over dertig dagen om de nauwkeurigheid en de volledigheid van elk verslag te onderzoeken, indien nodig na de hulp van het Rekenhof te hebben ingeroepen.

Daartoe kan zij alle aanvullende informatie opvragen die nodig is om haar taak te vervullen.

Indien een klacht werd ingediend overeenkomstig paragraaf 3, neemt de commissie haar beslissing na de klager of diens advocaat te hebben gehoord. Indien de commissie van oordeel is dat de onregelmatigheid van dien aard is dat deze een beslissende invloed op het resultaat heeft gehad, stuurt zij de klacht door naar het parlement, opdat dit op zijn eerstvolgende vergadering kan beslissen of de volksraadpleging al dan niet nietig moet worden verklaard.

§ 5 Onverminderd het derde lid van paragraaf 4, kunnen, hetzij op initiatief van de procureur des Konings, hetzij na klacht eenieder die een belang aantoonde, strafrechtelijk worden vervolgd en dienovereenkomstig worden gesanctioneerd met een gevangenisstraf van acht dagen tot een maand en met een geldboete van 50 euro tot 500 euro, of met slechts één van deze straffen:

- 1° éénieder die een hogere bijdrage dan de bedragen bedoeld in artikel 14 gestort zou hebben;
- 2° éénieder die een hogere bijdrage dan de bedragen bedoeld in artikel 14 aanvaard zou hebben;
- 3° eenieder die, in een comité, wetens en willens, uitgaven doet of verbintenissen aangaat voor kiespropaganda ten voordele van een van beide opties die het in artikel 14 bedoelde maximumbedrag overschrijden;
- 4° eenieder die, van buiten een comité, wetens en willens, ten voordele van een van beide opties uitgaven doet of verbintenissen aangaat voor kiespropaganda in strijd met de bepalingen van artikel 14;
- 5° eenieder die de bepalingen van artikel 14 inzake toelaatbare uitgaven overtreden zal hebben.

Anonieme meldingen worden niet in overweging genomen door de procureur des Konings.

§ 6. Le délai pour l'exercice du droit d'initiative du procureur du Roi et l'introduction des plaintes en ce qui concerne les infractions visées au paragraphe 5 expire le cent vingtième jour suivant le jour de la consultation populaire. Le procureur du Roi transmet à la Commission de contrôle une copie des plaintes. Le procureur du Roi en transmet également copie aux personnes visées par la plainte. Les communications s'effectuent dans les huit jours du dépôt des plaintes.

Le procureur du Roi avise la Commission de contrôle dans le même délai de sa décision d'engager des poursuites relatives aux faits visés au paragraphe 5.

§ 7. Toute personne ayant déposé une plainte ou intenté une action qui s'avère non fondée et pour laquelle l'intention de nuire est établie sera punie d'une amende de 50 à 500 euros.

§ 8. Dans le cadre des poursuites prévues au paragraphe 5, le procureur du Roi peut demander au trésorier du fonds, toute information utile concernant l'origine des fonds ayant servi au financement des dépenses visées à l'article 14 de la présente ordonnance spéciale.

§ 9. Si le tribunal l'ordonne, le jugement peut être publié intégralement ou par extrait dans les journaux et hebdomadaires qu'il désigne.

§ 10. Lorsque le rapport visé au paragraphe 1er n'est pas déposé et lorsque ce fait est imputable au comité, ses fondateurs perdent, pour tout ou partie, le droit au financement institué par le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale en application de la présente ordonnance spéciale.

La dotation versée au comité doit être restituée dans les conditions fixées par le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale.

Article 20

§ 1er. Le rapport final de la commission de contrôle, établi conformément à l'article 19, § 4, mentionne:

- 1° par comité, le total des sommes versées au fonds, en distinguant les trois catégories visées à l'article 14, § 2, alinéa 1er, la provenance de ces sommes et les dépenses consenties à partir de ce fonds;
- 2° toute irrégularité constatée;
- 3° l'objet des éventuelles réclamations et les décisions prises.

§ 6. De termijn voor de uitoefening van het initiatiefrecht van de procureur des Konings en voor het indienen van klachten met betrekking tot de in paragraaf 5 bedoelde inbreuken, verstrijkt op de honderd twintigste dag die volgt op de dag van de volksraadpleging. De procureur des Konings bezorgt een kopie van de klachten aan de controlecommissie. De procureur des Konings bezorgt ook een kopie aan de personen tegen wie de klacht is gericht. Er wordt binnen de acht dagen na het indienen van de klachten gecommuniceerd.

De procureur des Konings stelt de controlecommissie binnen dezelfde termijn in kennis van zijn beslissing om een vervolging in te stellen met betrekking tot de in paragraaf 5 bedoelde feiten.

§ 7. Elke persoon die een klacht heeft ingediend of een rechtsvordering heeft ingesteld die ongegrond blijkt te zijn en waarvoor kwaadwilligheid is vastgesteld, wordt gesanctioneerd met een geldboete van 50 tot 500 euro.

§ 8. In het kader van de in paragraaf 5 bedoelde vervolgingen kan de procureur des Konings bij de penningmeester van het fonds alle nuttige inlichtingen inwinnen over de herkomst van de fondsen die gebruikt zijn om de in artikel 14 van deze bijzondere ordonnantie bedoelde uitgaven te financieren.

§ 9. Indien de rechtbank dit beveelt, kan het vonnis integraal of bij uittreksel worden gepubliceerd in de dag- en weekbladen die zij aanwijst.

§ 10. Indien het rapport waarvan sprake in paragraaf 1 niet wordt ingediend en indien dit feit te wijten is aan het comité, verliezen de oprichters daarvan geheel of gedeeltelijk het recht op financiering dat werd ingevoerd door het Brussels Hoofdstedelijk Parlement in toepassing van de onderhavige bijzondere ordonnantie.

De aan het comité gestorte dotatie moet worden terugbetaald onder de door het Brussels Hoofdstedelijk Parlement vastgestelde voorwaarden.

Artikel 20

§ 1. Het eindverslag van de controlecommissie, opgesteld overeenkomstig artikel 19, § 4, vermeldt:

- 1° per comité, het totaal van de aan het fonds gestorte bedragen, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de drie categorieën bedoeld in artikel 14, § 2, eerste lid, de herkomst van deze bedragen en de uitgaven die ten laste van dit fonds zijn gedaan;
- 2° de eventueel vastgestelde onregelmatigheden;
- 3° de eventuele klachten en genomen beslissingen.

§ 2. Le président du Parlement bruxellois transmet sans délai le rapport final de la commission de contrôle aux services du *Moniteur belge* qui le publie dans les trente jours de sa réception.

§ 3. Le solde éventuel des sommes versées aux comités du «oui» et du «non» est reversé au Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale qui constitue un fonds spécifique consacré aux consultations populaires.

Article 21

§ 1er. Tout habitant peut introduire une réclamation quant au déroulement de cette consultation populaire dans les dix jours de la date du procès-verbal du bureau principal régional. La réclamation est adressée au greffier du Parlement par envoi recommandé avec accusé de réception ou déposé au greffe du Parlement contre récépissé.

§ 2. Le Parlement statue sur cette réclamation dans les trente jours par une décision motivée, après avoir entendu le réclamant ou son avocat. Cette audition peut avoir lieu devant une commission instituée au sein du Parlement.

§ 3. Le procès-verbal de la consultation populaire et les réclamations sont transmis, avec les pièces justificatives, à une commission de sept membres, dont un au moins par groupe linguistique, formée par tirage au sort. Les réunions de la commission sont publiques. Le greffier et le greffier adjoint du Parlement sont présents aux délibérations ainsi que les fonctionnaires qu'ils désignent pour les assister ou les remplacer.

§ 4. La commission nomme un président et un rapporteur chargé de faire rapport au Parlement.

§ 5. Le réclamant est convoqué devant la commission. La preuve de sa convocation est jointe au dossier de la réclamation. Il est invité à présenter ses moyens aux membres de la commission. Ces moyens doivent être de nature à permettre d'établir une irrégularité dans le déroulement de la consultation populaire susceptible d'influencer le résultat. Le réclamant peut être assisté par un avocat.

§ 6. La commission peut décider de se faire produire des pièces ou demander à entendre des témoins ou des experts. Elle peut ordonner le recomptage des bulletins de vote, suivant les dispositions de l'article 75 du Code électoral communal bruxellois.

§ 7. La commission délibère à huis clos. Sa proposition de décision est motivée et reprise dans les conclusions que le rapporteur présente à la séance plénière. Une note d'analyse portant notamment sur les effets d'une distribution différente des voix sur le résultat de la consultation populaire est jointe à la proposition de décision.

§ 2 De voorzitter van het Brussels Parlement bezorgt het eindverslag van de controlecommissie onmiddellijk aan de diensten van het *Belgisch Staatsblad*, die het binnen de dertig dagen na ontvangst publiceren.

§ 3. Het eventuele saldo van de aan de “ja”- en “neen”-comités gestorte bedragen wordt overgemaakt aan het Brussels Hoofdstedelijk Parlement, dat een specifiek fonds opricht voor volksraadplegingen.

Artikel 21

§ 1. Elke inwoner kan binnen de tien dagen na de datum van het proces-verbaal van het gewestelijke hoofdstembureau een klacht indienen over het verloop ervan. De klacht wordt per aangetekende brief met ontvangstbevestiging aan de griffier van het parlement gericht of neergelegd bij de griffie van het parlement met ontvangstbewijs.

§ 2. Het parlement doet binnen de dertig dagen uitspraak over deze klacht bij gemotiveerde beslissing, na de klager of zijn advocaat te hebben gehoord. Deze hoorzitting kan plaatsvinden voor een binnen het parlement ingestelde commissie.

§ 3. Het proces-verbaal van de volksraadpleging en de klachten worden met de bewijsstukken bezorgd aan een commissie bestaande uit zeven leden, waarvan minstens een per taalgroep, samengesteld door loting. De verenigingen van de commissie zijn openbaar. De griffier en de adjunct-griffier van het parlement zijn aanwezig bij de beraadslagingen, evenals de ambtenaren die ze aanduiden om hen bij te staan of te vervangen.

§ 4. De commissie duidt een voorzitter en een rapporteur aan, die belast is met de verslaggeving aan het parlement.

§ 5. De indiener van de klacht wordt opgeroepen bij de commissie. Het bewijsstuk van de oproeping wordt toegevoegd aan het klachtdossier. De indiener wordt verzocht om zijn middelen voor te leggen aan de leden van de commissie. Deze middelen moeten het mogelijk maken om een onregelmatigheid bij het verloop vast te stellen die het resultaat kan beïnvloeden. De indiener van de klacht mag worden bijgestaan door een advocaat.

§ 6. De commissie kan beslissen om stukken te laten opstellen of om te verzoeken om getuigen of deskundigen te horen. Ze kan opdracht geven om de stembrieven opnieuw te laten tellen volgens de bepalingen van artikel 75 van het Brussels gemeentelijk Kieswetboek.

§ 7. De commissie beraadslaagt met gesloten deuren. Haar voorstel van beslissing wordt gemotiveerd en overgenomen in de besluiten die de rapporteur voorstelt aan de plenaire vergadering. Een onderzoeksnota, die in het bijzonder handelt over de gevolgen van een andere verdeling van de stemming op het resultaat van de volksraadpleging, wordt toegevoegd aan het voorstel van beslissing.

§ 8. Le Parlement se prononce sur les conclusions de la commission. Un vote distinct sur chaque réclamation est de droit. Si aucune majorité ne se dégage en séance plénière, les conclusions de la commission sont renvoyées devant celle-ci. La commission ne peut formuler une nouvelle proposition de décision qu'après avoir donné la possibilité aux réclamants de s'exprimer à nouveau dans un délai raisonnable. La commission formule sa proposition sans délai et la transmet au Parlement, qui statue séance tenante. La décision du Parlement est adressée par courrier recommandé au réclamant.

§ 9. Dans un délai de dix jours ouvrables à partir du jour de la notification de la décision du Parlement rejetant sa réclamation, le réclamant peut déposer au Parlement une demande motivée de procéder à une seconde lecture de sa réclamation. Cette demande est adressée au greffier du Parlement par envoi recommandé avec accusé de réception ou déposée au greffe du Parlement contre récépissé.

§ 10. Il est procédé sans délai à un nouveau tirage au sort en vue de composer différemment la commission. Celle-ci compte sept membres, dont un au moins par groupe linguistique. Le Parlement se prononce en seconde lecture sur les conclusions de la commission.

§ 11. S'il constate une irrégularité ayant influencé de manière déterminante le résultat, le Parlement annule la consultation populaire.

Chapitre VII: Dispositions diverses

Article 22

Sans préjudice des dispositions de la présente ordonnance spéciale, les modalités pratiques d'organisation, de dépouillement et d'élaboration des résultats de la consultation populaire sont fixées par une ordonnance adoptée à la majorité simple.

Article 23

La présente ordonnance spéciale entre en vigueur à la date fixée par l'ordonnance à majorité simple visée dans la présente ordonnance spéciale.

John PITSEYS (FR)
Juan BENJUMEA MORENO (NL)
Ridouane CHAHID (FR)
Els ROCHETTE (NL)
Emmanuel DE BOCK (FR)

§ 8. Het parlement spreekt zich uit over de besluiten van de commissie. Een afzonderlijke stemming over elke klacht vindt van rechtswege plaats. Als er geen meerderheid wordt bereikt in de plenaire vergadering, worden de besluiten van de commissie teruggezonden naar de commissie. De commissie kan pas een nieuw voorstel van beslissing formuleren nadat de indieners van de klacht de gelegenheid hebben gekregen om zich opnieuw en binnen een redelijke termijn uit te spreken. De commissie formuleert haar voorstel onverwijld en bezorgt het aan het parlement, dat staande de vergadering een besluit neemt. Het besluit van het parlement wordt per aangetekende brief naar de indiener van de klacht gestuurd.

§ 9. Binnen een termijn van tien werkdagen vanaf de dag van de betekening van de beslissing van het parlement waarin de klacht wordt verworpen, kan de indiener van de klacht een gemotiveerd verzoek indienen bij het parlement om over te gaan tot een tweede lezing van zijn klacht. Dit verzoek wordt per aangetekende brief met ontvangstbevestiging bezorgd aan de griffier van het parlement of neergelegd bij de griffie van het parlement met ontvangstbewijs.

§ 10. Er wordt onverwijld overgegaan tot een nieuwe loting met het oog op een andere samenstelling van de commissie. Deze bestaat uit zeven leden, waarvan minstens een per taalgroep. Het parlement spreekt zich in tweede lezing uit over de besluiten van de commissie.

§ 11 Indien het parlement een onregelmatigheid vaststelt die het resultaat doorslaggevend heeft beïnvloed, annuleert het de volksraadpleging.

Hoofdstuk VII: Diverse bepalingen

Artikel 22

Onverminderd de bepalingen van deze bijzondere ordonnantie worden de nadere regels voor de organisatie, de telling en de opstelling van de resultaten van de volksraadpleging vastgesteld bij een met gewone meerderheid van stemmen aangenomen ordonnantie.

Artikel 23

Deze bijzondere ordonnantie treedt in werking op de bij ordonnantie bij gewone meerderheid bepaalde datum, bedoeld in deze bijzondere ordonnantie.